

Kantoor van Afgifte: 2800 Mechelen 1

P309638

België - Belgique

P.B. - P.P.

2800 Mechelen 1

BC 7215

Nieuwsbrief

3^e jaargang Nr 2 – april-mei-juni

Mossen en Lichenen
Planten
paddestoelen

Versijnt
driemaandelijks
3de jaargang

afzendadres:
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
studie@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be

natuurpunt

Deze nieuwsbrief wordt gratis toegestuurd aan al de leden van:

- ❑ De Werkgroep Mossen en Lichenen
- ❑ De Plantenwerkgroep
- ❑ De Paddestoelenwerkgroep

Wenst u lid te worden van één van de werkgroepen en de nieuwsbrief op regelmatige basis te ontvangen, stuur dan een briefje naar Natuurpunt Studie, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen of een mailtje naar Tim.Polfliet@natuurpunt.be

Het is ook mogelijk de nieuwsbrief digitaal te ontvangen (PDF-formaat). Wie dit wil kan ons hiervoor contacteren.

Wenst u de nieuwsbrief niet langer te ontvangen, geef dan een seintje. Dat spaart moeite en papier.

Veel leesplezier !

De Volgende nieuwsbrief zal in augustus verschijnen. Artikels en kalenders kunnen tot 31 juli ingestuurd worden...

Wil u ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekening rek nr : 230-0524745-92 met vermelding van de volgende projectnummers (opgelet, dit zijn nieuwe nummers!):

- Natuurstudie algemeen.....	2000
- Hyla	2151
- Fonds H.Franckx	3150
- Zoogdierenatlas	2450
- Zoogdierenwerkgroep.....	2451
- Hamsterproject.....	2470
- Vleermuizenwerkgroep.....	2461
- Vogelwerkgroep.....	2401
- Plantenwerkgroep.....	2351
- Ongewerveldenwerkgroep	2251
- Paddestoelenwerkgroep.....	2301
- Mossenwerkgroep	2201

INHOUD

Meewerken aan projecten en je afdeling of werkgroep steunen! (Tim Polfiet)	4
'De geschiedenis van de floristiek in de omgeving van Diest.' (Roger Creyf)	5
Invasieve Planten In Vlaanderen. (Tim Polfiet, Evi Rossi, Filip Verloove)	6
Index Tirion Nieuwe Bloemengids (Walter Van Spaendonk)	7
Van Esschenbeek ... tot Essenbeek ... Landschap en flora vroeger en nu ... (Chris De Caluwé)	8
<u>Nieuwsbrief Mossen- en Lichenen</u>	
Het Wijtschot-natuurreservaat van Schoten, langs de mossen om bekeken (Juul Slembrouck)	11
<u>Nieuwsbrief Planten</u>	
Kijk! Hier werken wij aan een ecologische berm (Tim Polfiet)	17
Met de Nationale Werkgroep Botanie op streeptocht in 2003 (André Van den Bergh)	18
Verslag Vakantie te Nauders (Oostenrijk) IN 2002 (André Van den Bergh)	19
Kalender Plantenwerkgroep Zuidwest-Brabant – Zomer 2003 (Chris De Caluwé)	25
Kalender activiteiten van 30 juni 2003 t/m 28 september 2003 (Tim Polfiet, Tineke Thijs)	26
Verslag van de monitoringsexcursie langs de Westkust (FLO.WER 25 mei 2003) (Godfried Warreyn)	35
Tellima grandiflora nieuw voor de Antwerpse binnenstad. Bonapartedok opnieuw geteisterd door herbiciden. (Erik Molenaar, Steven Keteleer en Wim Strecker)	36
<u>Nieuwsbrief Zwammen</u>	
Paddestoelenproject in Vlaams-Brabant – verslag werkjaar 2002 (2) (Roosmarijn Steeman)	39
Kalender activiteiten van 30 juni 2003 t/m 28 september 2003 (Tim Polfiet, Tineke Thijs)	53
Infonamiddagen paddestoelenproject 2003 (Roosmarijn Steeman)	55

Meewerken aan projecten en je afdeling of werkgroep steunen!

Tim Polfliet

Naast de projecten binnen de vereniging rond natuurbehoud en soortenbescherming (zoals het West-Vlaams Atlasproject, monitoring van bedreigde planten, algemene inventarisaties door gans Vlaanderen en verschillende projecten rond de bescherming en inventarisatie van vogels, zoogdieren en amfibieën), zijn er bij de Natuurpunt-Studie soms gerichte projecten rond inventarisaties waarvoor aan de meewerkende afdelingen een vergoeding kan betaald worden.

Voorbeelden van dergelijke projecten zijn de inventarisaties langs de autostrades, ten behoeve van ruilverkavelingen of voor Milieueffectenrapportering.

De vergoeding die voor dit soort projecten aan de afdeling kan gestort worden varieert per project en de hoeveelheid werk die er verricht moet worden. In de meeste gevallen wordt het door Natuurpunt ontvangen bedrag voor de opdracht volledig doorgestort aan de afdeling of werkgroep zonder het extra werk dat dit voor de Natuurpunt-staf met zich meebrengt in rekening te brengen (voorbereiding, vergaderingen, mensen mobiliseren, uitgezonderd projectwerk door de Staf zelf uitgevoerd)!

Voor afdelingen of werkgroepen kan dit soort opdrachten een mooi extraatje opleveren wat gebruikt kan worden voor het reservatenfonds of in de algemene werking van de lokale vereniging of voor projecten rond natuurstudie bij jou in de buurt.

De projecten kunnen zich in heel Vlaanderen situeren en vaak is het lastig om dit werk verdeeld te krijgen. Daarom zouden we graag bij Natuurpunt-Studie een lijst aanleggen van afdelingen en geïnteresseerden waarop we in de toekomst een beroep kunnen doen.

Met deze lijst willen we afdelingen verspreid over Vlaanderen samenbrengen. Dit voorkomt nutteloos rondbellen om geïnteresseerden te mobiliseren. Ook kan het werk en de financiële middelen hierdoor beter verdeeld worden en vermijden we dat mensen die nu reeds meewerken lange (en dure) verplaatsingen moeten maken om buiten hun streek inventarisaties en opnamen uit te voeren.

Wil je dus in de toekomst meewerken aan deze projecten en daardoor je afdeling of werkgroep een extra financieel steuntje? Geef dan een seintje aan Natuurpunt-Studie t.a.v. Tim Polfliet. (Via mail op Tim.Polfliet@natuurpunt.be of via het Secretariaat.)

Hopelijk doe jij volgende keer ook mee indien er een project van start gaat bij jouw in de buurt en profiteert jou afdeling en de natuur buiten onze reservaten hiervan mee.

'De geschiedenis van de floristiek in de omgeving van Diest.'

Roger Creyf

Er is een kleine maar belangwekkende en vooral leerrijke brochure verschenen over de floristiek in de omgeving van Diest. Het werkje is geschreven door een "meester in het vak", Herman Vannerom. Veteraan en nog altijd bezieler van de 'Natuurpunt Diest'- flora-werkgroep. Tijdens het floristisch hoogseizoen trekt hij er zelf nog elke maandag op uit, samen met een schare jongere en oudere volgelingen op zoek naar planten en plantengemeenschappen in hun natuurlijke omgeving. In een stijl zoals we die van hem gewoon zijn op z'n maandagavondwandelingen (in korte en heldere bewoordingen dus) vertelt hij zijn verhaal. Of liever, maakt hij ons deelgenoot van een pak gegevens over een heleboel "belangrijke floristen die werkzaam zijn of geweest zijn, in de omgeving van Diest". De brochure is de neerslag van degelijk bronnenonderzoek : een pak gegevens, veelal her en der verspreid maar nooit echt gebundeld, nu voorbeeldig samengevat. Inclusief originele illustraties en nuttig bibliografisch materiaal. Welke gedreven floristen hebben sinds het begin van 19e eeuw meegewerkt (en welke zijn er nu nog altijd bezig !) met het inventariseren en vooral observeren van de flora in de streek van Diest ? Je vindt het hier allemaal samengevat in veertig korte maar interessante notities. De meest uitgebreide notitie in het werkje gaat natuurlijk over de figuur van Louis Ghysebrechts (1850-1913), aalmoezenier aan het Militair Hospitaal in Diest, één der belangrijkste floristen uit de streek. Ook over de nestor van Ghysebrechts, Charles Baguet (1831 -1894) vind je gegevens. En meer recente notities gaan over apotheker Raymond Enckels (1892-1968) uit Herk-de-Stad en over hoofdonderwijzer Jan Hendrik Claes (1898-1992) van het Sint Jan Berchmans college in Diest. Deze laatste leerde de auteur Vannerom als eerste planten op naam te brengen (in 1952 !). Nog andere 20e eeuwse figuren komen aan bod naast een rits floristen die ook nog vandaag actief zijn in de streek zoals Leo Andriessen, Geert Andries, Olivier Heylen, Luc Vervoort en vele anderen. Hieruit blijkt dat er ook nu nog vele kandidaten zijn om in de voetsporen van die gedegen 19e eeuwse floristen te stappen en om de floristiek een dienst te bewijzen. De brochure zal een onmisbaar werkinstrument zijn voor wie ooit nog es het verhaal in extenso wil vertellen van het verschijnen en verdwijnen van plantensoorten in onze streken en tijden. Of, om het in Vannerom's termen over vegetatiekunde te zeggen: "Ik zal meer en meer naar verschijnselen verwijzen waar de factor tijd mee gemoeid is en waar het veranderen aan bod komt. Het was niet zoals het is en het is niet zoals het wordt." De brochure is een waardige opvolger van zijn in 1999 verschenen bundel over "10 jaar florawandelingen in en rond Diest".

Herman Vannerom, Geschiedenis van de floristiek in de "Omgeving van Diest", 23 p., Diest, 2003

De brochure kost 5 € en is te verkrijgen bij Kris Pacquée, Rode Kruisstraat 24, 3290 Diest (tel: 013 33 34 41) of door storting van 6,25 € (incl. verzendingskosten) op haar rekeningnummer 452 – 9150151-58

Invasieve Planten In Vlaanderen.

Tim Polfliet, Evi Rossi, Filip Verloove

De Nationale Plantentuin, ULB, de Universiteit van Gembloux en Universiteit Antwerpen zijn samen een onderzoeksproject van drie jaar gestart rond invasieve plantensoorten in België, genaamd InPlanBel. Natuurpunt Studie maakt in dit project deel uit van het zogenaamd 'gebruikerscomité'. Andere leden van het gebruikerscomité zijn oa. FLO.WER, réserves naturelles et ornithologiques de Belgique, AMINAL en Afdeling Monumenten en Landschappen. Het onderzoek is gefinancierd door DWTC.

Het doel van het onderzoek is na te gaan waarom sommige uitheemse plantensoorten invasief worden en andere niet, alsook het nagaan welke impact deze soorten hebben op onze inheemse flora en ecosystemen in het algemeen.

In het onderzoek zullen populaties van invasieve soorten drie jaar lang gevolgd worden. Per soort zal hun productie, voedselopname en impact op de C/N verhouden in de bodem onderzocht worden. Tevens zal onderzocht worden hoe en waarom deze soorten uitbreiden.

Met de resultaten van dit onderzoek kunnen op termijn herstelmaatregelen voor geïnvasieerde ecosystemen uitgewerkt worden en kan tot een waarschuwingssysteem gekomen worden voor nieuwe inwijkelingen.

Als lid van het gebruikerscomité kan Natuurpunt de mogelijke resultaten van dit onderzoek gebruiken om onze reservaten en bedreigde planten beter te beschermen tegen de dreiging die van enkele van deze soorten uitgaat.

Op de lijst van in dit project bestudeerde soorten staan de volgende:

Succesvolle invasieve planten

Heracleum mantegazzianum (reuzenberenklauw)
Rosa rugosa (rimpelroos)
Impatiens glandulifera (reuzenbalsemien)
Prunus serotina (Amerikaanse vogelkers)
Polemonium caeruleum (Jacobs ladder)
Fallopia japonica (Japanse duizendknoop)
Solidago canadensis/gigantea (Canadese/late guldenroede)
Senecio inaequidens (bezemkruiskruid)

Onsuccesvolle invasieve planten

Aster lanceolatus (smalle aster)
Cerastium tomentosum (viltige hoornbloem)
Potentilla norvegica (Noorse ganzerik)
Plantago arenaria (zandweegbree)
Lathyrus latifolius (brede lathyrus)
Xanthium orientale (Grote stekelnoot/oeverstekelnoot)
Symphytum asperum (ruwe smeerwortel)
Rumex scutatus (Spaanse zuring)

In het kader van dit project verzamelen we bij Natuurpunt-Studie naast gegevens rond deze soorten, ook verspreidingsgegevens van andere uitheemse planten. Afzonderlijke waarnemingen van deze planten (soort, datum, locatie (IFBL), waarnemer), alsook van andere uitheemse planten kunnen gerapporteerd worden aan de dienst Studie.

Naast de uitheemse planten die ondertussen in de verschillende flora's zijn opgenomen komen er in Vlaanderen nog talloze uitheemse planten in het wild voor waarvan het voorkomen en de verspreiding momenteel nog slecht gekend is. De exacte determinatie van deze soorten is vaak een specialistenwerk. Herbariummateriaal verzamelen is hier de boodschap!!!

In sommige families en ordes komen soorten voor die heel sterk op elkaar lijken en daardoor vaak aanleiding geven tot determinatieproblemen, denk maar aan *Eragrostis* (Liefdegras) of *Amaranthus*.

Ook exemplaren van *Ludwigia* (Waterlepeltje) kunnen best verzameld worden. Mogelijk is in deze groep naast *Ludwigia grandiflora* ook *Ludwigia peploides* in Vlaanderen aanwezig of nieuw.

Tevens zijn de laatste jaren exotische C₄ grassen zoals *Panicum dichotomiflorum*, en *Setaria macrocarpa* sterk in opmars in Vlaanderen. Deze tropische grassen zijn vaak als onkruid in maïsakkers te vinden. Ook de maïsvelen tijdens streeptochten en excursies eens onderzoeken en een oogje in het zeil houden voor vreemde verschijningen is de boodschap!

Indien je planten tegenkomt waarbij je twijfelt aan de exacte determinatie kunnen deze aan Natuurpunt-Studie bezorgd worden. Herbariummateriaal van deze soorten kan dan verder onderzocht worden, waarbij steeds de erkenning van de 'vinder' zal gerespecteerd blijven. Noteer bij dit herbariummateriaal zeker de naam van de vinder, de locatie, de datum en een omschrijving van de groeiplaats. Een kaartje toevoegen is ook steeds handig.

Het rapport '*Ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen*' van Filip Verloove, wordt uitgegeven door het Instituut voor Natuurbehoud, telt 225 pagina's en kan verkregen worden door overschrijving van 12 EUR (+ 5 EUR verzendingskosten) op rekeningnummer 091-2226013-86 met vermelding van 'Ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen (Med.20).

Zie ook het vorige nummer van de nieuwsbrief!!!

Index Tirion Nieuwe Bloemengids

Walter Van Spaendonk

Het Register van Nederlandse namen van de veldgids Tirion Nieuwe Bloemengids levert bij gebruik geregeld moeilijkheden op. De enige ingang is de volledige naam van de plant. Deze komt niet altijd overeen met de 'courant' gebruikte naam. Ook weet de beginnende botanist dikwijls wel tot welke groep het plantje aan zijn voeten behoort en wil hij juist weten wat zijn volledige naam is.

Om aan dit euvel te verhelpen is er een index opgesteld waarin alle redelijke ingangen zijn opgenomen.

Enkele voorbeelden:

1. Heemst is te vinden én onder de H voor Heemst én onder de E voor Echte heemst. Het oorspronkelijke register van de bloemengids is enkel Echte heemst opgenomen.
2. Bosroos, Hondсроos en Gelderse roos kunnen als volgt gevonden worden:

-Bosroos	114
-Gelderse roos	234
-Hondсроos	114
-Roos	114
-Roos Gelderse	234

De index bestaat uit 7 blaadjes recto-verso bedrukt. Ze kunnen tot een bundel samen gelijmd worden en op formaat gesneden worden zodat ze netjes in het boek inpassen.

De nieuwe index kan worden bekomen bij Walter Van Spaendonk, Zevenbergen 50, 2500 Lier. E-mail: Walter.Van.Spaendonk@village.uunet.be.

Van Esschenbeek ... tot Essenbeek ...
Landschap en flora vroeger en nu ...

Chris De Caluwé

Zopas verscheen een nieuw nummer in de Natuur-historische reeks van Natuurpunt-Studie (eindelijk eentje over planten!)

Het betreft een vergelijking tussen landschap en flora in 1934 en nu in Zuid-West-Brabant, meer bepaald in het Hallerbos en omgeving.

De inventarisaties in 1934 gebeurden door bioloog Jan Van Schepdael (°1907-†1974). Hij legde zijn waarnemingen vast in zijn "Monographie systématique de la Flore du territoire d'Esschenbeek (Commune de Hal)" De inventarisaties in 2001 gebeurden door de Plantenwerkgroep Zuid-West-Brabant in samenwerking met Natuurpunt- afdeling Halle.

U vindt in het boek de volledige tekst van Jan Van Schepdaels monografie, kaartjes die het landgebruik vroeger en nu weergeven, grafieken, tabellen die voor- en achteruitgang van de rode lijst-soorten schetsen, oude en nieuwe foto's (zowel landschappen als planten, deels in kleur), de lijst van alle recent aangetroffen plantensoorten en de vermelding van de mate waarin ze voorkomen.

De auteurs van de tekst zijn Inge Brichau, Chris De Caluwé, Jan Janssens en Thomans Merckx.

Het boek werd gerealiseerd dankzij de financiële steun van de provincie Vlaams-Brabant en kadert in de jubileumviering van Natuurpunt – (voorheen Wielewaal) afdeling Halle.

De prijs bedraagt € 15 voor Natuurpunt-leden en € 17 voor niet-leden + € 3 voor verzendingskosten over te schrijven op rekeningnr.

001-2759494-17 van Natuurpunt Halle. Méér info bij Chris De Caluwé 02/ 361.60.54.

Nieuwsbrief MOSSEN & LICHENEN

3e jaargang, nr. 2
mei 2003

natuurpunt
Studie

Werkgroep Mossen en Lichenen

een *symbiose* tussen
Floristisch Onderzoek voor
Natuurbehoud
&
Natuurpunt

Voorzitter:

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

Secretaris:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Hulpsecretaris:

* Olivier Heylen (tel. 015/22.61.81)

Penningmeester:

* Jan Dirkx (tel. 014/58.64.64)

Ereleden:

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Hubert De Meulder (tel. 03/830.13.87)

Kanalisatie artikels:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Tim Polfiet (tel. 015/29.72.73)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

Redactie:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Jan Dirkx (tel. 014/58.64.64)

* Hilaire Geers (tel. 03/658.73.34)

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Erik Molenaar (tel. 03/218.59.69)

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

* Willi Sas (tel. 03/293.88.49)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Henri Stappaerts (tel. 03/288.43.70)

* Walter Van Spaendonck (tel. 03/480.54.24)

Eindredacteur:

* Tim Polfiet (tel. 015/29.72.73)

Excursieplanning:

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

Cursusverantwoordelijken:

* François Van Uffelen
(tel. 03/383.33.63)

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Hoofdverantwoordelijke lokaal:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Contactpersonen:

* Tim Polfiet (tel. 015/29.72.73)

Kard. Mercierplein 1, 2800 Mechelen

* Juul Slembrouck (tel+fax 03/321.32.75)

Drakenhoflaan 147, 2100 Deume

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Graatakker 11, 2300 Turnhout

Doelstellingen Werkgroep

- * bijdrage vormen voor natuurbehoud/-beheer
- * ecologisch onderzoek
- * verspreidingsonderzoek
- * popularisatie van de (korst)mossenstudie
- * stevige band met educatie: cursussen en initiatie-excursies
- * publicaties

De Werkgroep Mossen en Lichenen FON - Natuurpunt is een symbiose tussen de Werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud en Natuurpunt. De werkgroep F.O.N. bestudeert al meer dan een decennium de mossen van ons land. De werkgroep opereerde in het verleden hoofdzakelijk in het Antwerpse maar richtte ook tal van excursies elders in, o.a. naar Wallonië en het buitenland.

De werkgroep staat open voor iedereen die geïnteresseerd is in mossen en/of lichenen, leken of gevorderden. Op de excursies worden beginners met zorg opgevangen (educatie). Er wordt tevens veel gewerkt aan feed-back naar de leden. Met dit alles poogt de werkgroep zijn steentje bij te dragen aan zowel mossen- en lichenenstudie, als aan het natuurbehoud.

Voor meer informatie kan u terecht bij:
Tim Polfiet en Roosmarijn Steeman
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
tel. 015/29.72.73
e-mail Tim.Polfiet@natuurpunt.be
of Roosmarijn.Steeman@natuurpunt.be

**Vergeet uw eigen bijdrage (artikels...)
aan de Nieuwsbrief niet!**

Het Wijtschot-natuurreservaat van Schoten, langs de mossen om bekeken

Juul Slembrouck

Landschap

Een uithoek van Schoten, aan de Kleine Schijn en het Albert-kanaal grenzend en binnen het IFBL hok C4.18.34 gelegen, werd een tijd geleden tot Wijtschot-reservaat gepromoveerd. In media en tijdschrift was men verheugd over de verwezenlijking. Nu zijn wij gevoelig voor dingen die zich als “reservaat” aandienen en op 24.2.03 werd een speurtocht naar de aldaar voorkomende mossen ingelegd. Wij gingen nog eens kijken op 9.4.03.

Het reservaat omvat (1) een vroegere maïs-akker, (2) een uitgestrekt, afgewerkt oud gemeentelijk stort tot ca 5 m. hoog boven het maaiveld, (3) een “vroegere zandwinning” met bijgaande plas, (4) een opkomend uitgebreid *Salicetum*, hoofdzakelijk uit Schietwilg bestaand. Een boomgaard, een grote maïs-akker, een oudere zomereikendreef en een vrij uitgestrekt, door sloten ontwaterd, in hoofdzaak vroeger elzenhakhout met oude eiken als overstaanders, sluiten er oostelijk op aan (een deel van het landschap Petappeltoren). Zoals op de meeste plaatsen is hier dus jammer genoeg duchtig gerommeld met “de natuur”.

De biotopen

- (1) De vroegere maïs-akker is met struiken, bosgoed en spillen ingeplant. Benevens Zomereik werden ook wel niet streekeigen soorten o.m. Veldesdoorn en Linden ingebracht. Een deel van de aanplant is echter prompt na de aanplant gestorven. Van de bomen doet alleen Zwarte els het enigszins goed, de ingebrachte stuiksoorten zijn al op weg naar echte stuweelvorming. De vochtminnende kruidlaag vertoont nogal wat Kale jonker en Zeegroene rus. Zij begeleiden (veel) Gewoon puntmos, een echte natheidsindicator, de stikstofindicator Gewoon dikkopmos en het alomtegenwoordig Fijn laddemos, die in de vergrassing met de storingsindicator Duinriet - tot facies toe - stand houden. Wij merkten één bos Hangende zegge op. Olm (lep) blijkt hier een spontane vestiging te zijn. Hij is welkom.
- (2) Het “afgewerkt stort” is niet onderzocht. Wij merkten wel een niet-bestendige plas op met een facies van Moerassikkelmos en veel Puntmos. Het stort oefent vermoedelijk druk op de onderliggende grondwatertafel uit, hetgeen mogelijk de vernatting in (1) helpt te verklaren. Aangezien hier geen echte “bodem” te vinden is, is het waarschijnlijk, dat er zich niet meer dan droge, hier en daar natte ruigte ontwikkelt, mogelijk met plaatselijk en tijdelijk wilgenopslag.
- (3) De “vroegere zandwinning” blijkt uit subfossiele klei-, glauconiet- en (kalk-) schelpenrijke zanden te bestaan, afkomstig uit de uitgraving van de nabijgelegen nieuwe sluis van Wijnegem op het Albert-kanaal. Door afgraving van een deel van deze aangevoerde zanden en ondoordringbare grondlagen, die kleilenzen deden ontstaan, kwam er een ondiepe (eutrofe) plas van enige

oppervlakte tot stand in een sterk geaccidenteerd, overigens aantrekkelijk landschap. De spontane bebossing is begonnen met vrijwel alleen Schietwilg. Zeldzaam treft men een berk, een jonge Gewone es en een jonge Gewone esdoorn aan. Een deel(tje) is gekapt om de oeverwaluw (hier voorkomend), die in zandige, maar stevige steile hellingen pleegt te huizen en die er zich zou kunnen vestigen, vrije baan te verschaffen. De zanden zijn overigens nog in beweging. Een deel schuift langzaam naar de ondiepe plas af. Hier ontwikkelt zich een halfnatuurlijk, secundair wilgenbos (-broek).

- (4) Het voormelde zich spontaan vormend pionierbos zal - zo men niet ingrijpt - zichzelf uitdunnen en een éénsoortig *Salicetum albae* vormen. Verwacht wordt, dat ook Gewone es zal meedoen. Op deze profiellose, subfossiele bodems kunnen zich mettertijd indrukwekkende rompgemeenschappen ontwikkelen zoals in Het Rot op de linker Schelde-oever, natuurlijk wel op een wat kleinere schaal. Zoals vastgesteld, betreft het hier geen eigenlijke "zandwinning" maar een deponie van een mengeling van subfossiele, kalkrijke klei en zanden, die later voor een deel weer weggenomen zijn en die een landschap van het type "holle kies" hebben tot stand gebracht.

Inventaris van de aangetroffen soorten mossen.
Biotopen :

		1	2	3	4	buurt	nota's
<u>Levermossen</u>							
Aneura pinguis	Vetmos			x			pionier
Lophocolea heterophylla	Gedrongen kantmos					x	zeer algemeen
Marchantia polymorpha	Parapluitjesmos			x			pionier
<u>Bladmossen</u>							
Amblystegium serpens	Gewoon.pluisdraadmos			x			op steen
Atrichum undulatum	Groot rimpelmos			x			hellingen
Barbula convoluta	Gewoon smaragdsteeltje			x			harde bodem
B. unguiculata	Klei-smaragdsteeltje			x			klei-indicator
Brachythecium albicans	Bleek dikkopmos (BR)			x			zeldz. hier
B. rutabulum	Gewoon dikkopmos	x	x	x	x	x	overall, zr alg.
Bryum argenteum	Zilvermos			x			pioniersoort
B. barnesii	Geel korrelknikmos			x			id.
Calliergonella cuspidata	Gewoon puntmos	x	x	x		x	overvloedig
Ceratodon purpureus	Purpersteeltje	x		x		x	zr algemeen
Didymodon fallax	Klei-dubbeltandmos (BR)			x			zeldz. pionier
Drepanocladus aduncus	Gewoon sikkelmos (BR)		x	x			watermos
Eurhynchium praelongum	Fijn laddermos	x		x			zr algemeen
Fissidens taxifolius	Klei-vedermos			x			klei-indicator
Funaria hygrometrica	Gewoon krulmos			x			pionier
Grimmia pulvinata	Gewoon muisjesmos			x			op stenen
Hypnum cupressi forme	Gewoon klauwtjesmos (e)			x		x	zeld. aangetr. !
Mnium hornum	Gewoon sterrenmos					x	elzenbroek
Orthotrichum affine	Gewone haarmuts (e)			x			zeldz. aangetr.
O. diaphanum	Grijze haarmuts (e)			x			id.
Pohlia nutans	Gewoon peermos			x			zeldz. aangetr.
Scleropodium purum	Groot laddermos			x			zr algemeen
Tortula muralis	Muurmos			x			op steen
Syntrichia ruralis subsp. ruralis	Daksterretje					x	op Vlier !!
<u>Aantal soorten</u>		4	3	23	1	7	

Nota : (BR) betekent : herbariummateriaal in BR (Nationale Plantentuin, Meise) gedeponieerd
(e) betekent: epifytisch

Bespreking

Het geheel van de aangetroffen mos-vegetatie weerspiegelt het pionierkarakter van de biotopen : zes echte pioniers, benevens de zeer algemene soorten, die in jonge biotopen een pionierrol plegen te vervullen. De (voldoende) aanwezigheid van klei wordt weerspiegeld in het voorkomen van drie aan klei gebonden soorten.

In een jong biotoop is het vestigen van zeer algemene soorten vanzelfsprekend (zogenaamde "ubiquisten" = overal thuis ... op steen, terrestrisch, epifytisch, zonder voorkeur m.b.t. trofie, vochtigheid, als pionier zo goed als in rijpe en hoog ontwikkelde omstandigheden enz.) : negen soorten.

Wat epifyten betreft, vonden wij slechts één boom, die aan ouderdom, groeiwijze en soort voldoet, om als "forofyt" ('draagplant) toch drie soorten te dragen - "(e)" in de lijst -, kolom 3, overigens ook voor enkele algemene schorsbewonende lichenen (*Physcia tenella*, *Xanthoria parietina*, *Parmelia sulcata*...). Voorts zijn lichenen hier nog vrijwel van geen tel.

Plaatselijk maakt de hoge gemiddelde luchtvochtigheid het mogelijk, dat boom- en struikvoeten in de dichte jonge wilgopslag tot 15 cm hoog mosbedekking vertonen (vooral bestaande uit Gewoon dikkopmos en Fijn laddemos). In de toekomst kan zij tot vestiging van een aantal andere epifyten leiden. Het uitemate zeldzaam voorkomen van Gewoon klauwtjesmos werkte bevreemdend.

De Mieren op de vrij steile oostelijke hellingen, vooral met puin opgebouwd en opgeplant, konden nauwelijks op epifytische mossen worden onderzocht (vrij onbereikbaar). Wel is daar kort geleden één pluk *Vliemos* (*Cryphaea heteromalla*) gevonden : een eerder zeldzame soort, die in Vlaanderen enigszins terug is van weggeweest. Voor de bryologen is *Vliemos* een "aandachtsoort". Jammer genoeg werd de tak, waarop het mos zich vestigde, weggesnoeid door de ploeg, die de sloot langs de oostelijke geasfalteerde weg onderhoudt.

Facit

Het Wijtschot-reservaat vertoont een *pioniervegetatie*, die door indicatorische vaatplanten en mossen weerspiegeld wordt.

Onze opname van "het vroege stadium" kan door de conservator als referentie worden gebruikt voor studie in latere jaren.

Onderzoek :

Chris Janssens (Herentals), Jet Noels (Borgerhout), Jan Dirkx (Geel), Erik Molenaar (Berchem-Antwerpen), Henri Stappaerts (Schoten), Juul Slembrouck (Deurne-Antwerpen), Leo van Herbruggen (Boechout), Walter Wessels (Wommelgem), Frans Wouters (Hoevenen) en een belangstellend wandelaar.

!!!Oprichting Vlaamse overkoepelende plantenwerkgroep!!!

Tim Polfliet

Om de ondersteuning van de verschillende locale, regionale en provinciale plantenwerkgroepen naar de toekomst toe te kunnen verbeteren wil Natuurpunt-Studie tot een structuur van een 'Vlaamse overkoepelende plantenwerkgroep' komen.

Het werkterrein van deze werkgroep kan uit verschillende facetten bestaan zoals:

- Het uittekenen van potentiële Natuurstudie-projecten waarin werkgroepen kunnen participeren;
- Een schakelfunctie invullen tussen overheden (projecten) en werkgroepen;
- Het uitstippelen van een beleid rond de plantenwerking binnen de vereniging met feedback naar Natuurpunt-Studie.

Ongetwijfeld kunnen aan deze korte lijst nog veel thema's toegevoegd worden.
Opmerkingen en ideeën zijn steeds welkom.

Het doel van deze plantenwerkgroep is om de leden van onze vereniging meer toegang te verschaffen tot de dingen die bij Natuurstudie rond planten gebeuren. Onze leden en actieve plantenliefhebbers kunnen hierdoor beter meebepalen rond welke projecten de professionele medewerkers planten zullen werken. Een project dat vanuit de basis (onze leden) uit groeit kan dan verder uitgewerkt en ondersteunt worden door onze staf.

Meer informatie vindt u in het volgende nummer van deze nieuwsbrief!

Een informatieve vergadering zal doorgaan op zaterdag 11 oktober om 14h op het Natuurpunt secretariaat te Mechelen.

Opgelet: Op voorhand aanmelden is gewenst.

Nog steeds te verkrijgen bij natuurpunt-Studie:

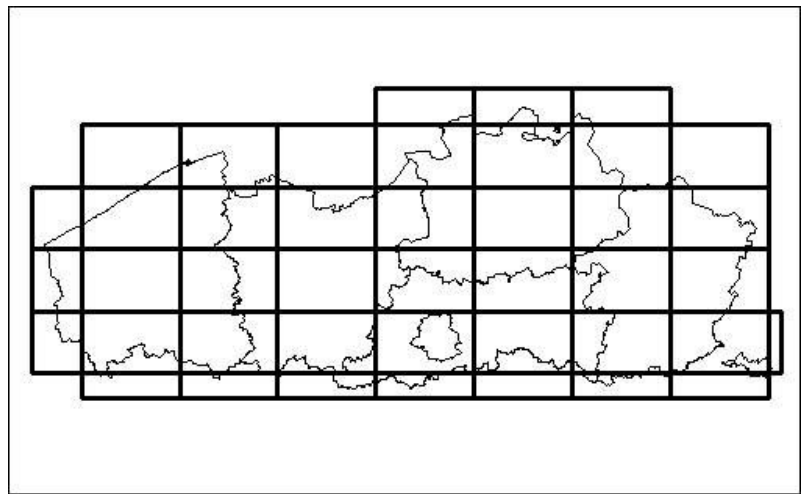
De Nederlandstalige naamlijst van de mosflora van Nederland en België.

De invoermodule NIEUWW + de gebruikershandleiding voor planten, mossen en andere verspreidingsgegevens.

Info: Tim.Polfliet@natuurpunt.be of via het secretariaat.

Nieuwsbrief PLANTEN

3e jaargang, nr. 2
mei 2003

Plantenwerkgroepen Natuurpunt

In het Vlaamse land zijn tientallen plantenwerkgroepen actief binnen natuurpunt. Zij organiseren i.s.m. de natuurvereniging talloze planten excursies. De meeste excursies staan ook open voor beginners. Er wordt normaal expliciet aandacht besteed aan educatie (zeker in het kader van de provinciale werking).

Veel werkgroepen doen aan inventarisatie op kilometerschaal (via het 'IFBL-raster' dit in het kader van atlasprojecten. Een reeks werkgroepen spitst zich evenwel toe op de studie en inventarisatie van gebieden zoals biotopen en reservaten. Tijdens een aantal activiteiten van de werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud wordt zelfs zeer nadrukkelijk aan vegetatiekunde gedaan (vegetatie-opnamen). U hebt als vrijwilliger de kans om hieraan actief deel te nemen en bij te leren.

Infomatie inventarisatie & monitoring:

Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Coördinatoren
Cel planten, mossen, lichenen, fungi
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen

tel. 015/29.72.73
fax. 015/42.49.21 (tav. Studie)

e-mail:

Tim.Polfliet@natuurpunt.be
Roosmarijn.Steeman@natuurpunt.be

Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud

Voorzitter:
Erik Molenaar
Ferdinand Coosemansstraat 24
2600 Berchem
tel. 03/218.59.69

e-mail
erik.molenaar@skynet.be

fon-o-foon 0474/35.53.69

FON-Website:
<http://users.skynet.be/fon/>

Website (algemeen):
<http://www.natuurpunt.be>
(cfr. natuurstudie)

Nationale Werkgroep Botanie

Voorzitter:

André Van den Bergh
Vitsgaard 9
1745 Opwijk
tel. 052/35.05.18
GSM 0486/95.26.06

e-mail:
andrevandenbergh@yahoo.com

NWB

Vergeet uw eigen bijdrage aan de
Nieuwsbrief Planten niet!

Kijk! Hier werken wij aan een ecologische berm

Tim Polfliet

U kent deze borden langs de autoweg ondertussen al wel. Sinds enkele jaren levert de Vlaamse overheid een extra inspanning om de wegbemen langs de Vlaamse autowegen op een ecologisch verantwoorde manier te beheren.

Sedert drie jaar nemen vrijwilligers van onze vereniging deel aan de inventarisatierondes die aan de opmaak van een totaal bembefeersplan voorafgaan. De Kleine Ring van Antwerpen werd door FON reeds in 1988 grondig geïnventariseerd en sedertdien wordt de ontwikkeling op enkele plaatsen scherp opgevolgd met jaarlijks verslag.

Veel van de bermen van de autowegen zijn vrij voedselrijk en zien er op het eerste gezicht niet zo interessant uit... De inventarisaties laten duidelijk zien dat dit niet altijd kan gezegd worden.

De kennis en inspanningen van onze leden helpen op deze manier mee om de natuur buiten onze reservaten een handje toe te steken,...

Op aanraden van onze mensen zijn reeds maaischema's aangepast aan de flora, of zijn in vochtige stukken langs de snelweg enkele poeltjes aangelegd!

Inventarisaties in 2003

Voor 2003 zijn er momenteel 5 grote inventarisatie eenheden in uitvoering. Het gaat over de A19 en de A12 tussen Brussel en Antwerpen, de E19 tussen Antwerpen en de Nederlandse grens, de A19 Kortrijk-Ieper en de R4 rond Gent.

De inventarisaties van de R4 zijn uitgevoerd door Natuurpunt-Studie zelf en hebben tot hiertoe reeds enkele leuke waarnemingen opgeleverd. 1 exemplaar Kuifhyacint en enkele groeiplaatsen van Veldkruidkers, Veldrus en Gewone vogelmelk zijn aan het licht gekomen.

Naast Deens lepelblad, een zoutminnend plantje dat zich alom langs de Vlaamse autowegen weet te verspreiden komt ook Hertshoornweegbree in de bemen van de Gentse Ring voor.

Opvallend is ook een groeiplaats van *Amsinckia micrantha*. Deze uit Noord-Amerika afkomstige ruwbladige vormt lokaal ter hoogte van de Rhodenhuisse centrale een vrijwel monotone vegetatie tussen de R4 en de spoorweg over een lengte van ongeveer 300 meter. Deze soort profiteert op deze locatie van de verstoring en de omwoeling van de grond bij het ruimen van de grachten.

Ook op enkele andere plaatsen langs de snelweg is de soort aangetroffen waar hij van de onlangs geplagde zone langs de weg profiteert.

Het plaggen langs de weg gebeurt om de paar jaar om de afvloeiing van regenwater veilig te stellen.

De Inventarisatie van de E19 en de A12 tussen Brussel en Antwerpen gebeurt door een 'joint-venture'. Natuurpunt afdeling Zemst en FON nemen elk een stuk van deze snelwegen voor hun rekening.

Bij de E19 zijn ook op de middenberm enkele opnamen gebeurt...

Te Zemst groeien er zowaar Grote pimpernel, Kruipend zenegroen, Graslathyrus en Knolsteenbreek op de middenberm. Grote dele van deze zeer interessante berm zijn echter enkele jaren geleden aangeplant. Ten behoeve van de veiligheid is er wel

een strook van enkele meter tussen de autoweg en de aanplant vrijgehouden die ook volgens de regels van het bembecreet beheerd worden.

Voor de E19 ten noorden van Antwerpen werken zowel leden van afdeling Antwerpen Noord als afdeling Markvallei mee. Langs deze autoweg worden naast het opstellen van een bembecbeheersplan ook enkele ontsnipperingsmaatregelen genomen.

Samen met de aanleg van de hogesnelheidslijn richting Nederland worden er enkele ecotunnels en ecoducten aangelegd.

Voor West-Vlaanderen is dit jaar de A19 aan de beurt. De inventarisatie gebeurt hier door de Provinciale West-Vlaamse Plantenwerkgroep.

Dank aan alle medewerkers....

Merk op dat de bermen van de Autowegen niet vrij toegankelijk zijn om op eigen initiatief planten te gaan inventariseren. De deelnemers beschikken over een speciale toestemming om langs de autoweg te werken.

De groeiplaats van *Amsinckia micrantha* te Gent kan wel gemakkelijk bezocht worden. Langs dit stuk van de R4 is er een fietspad aanwezig.

(Zie ook "Meewerken aan projecten en je afdeling of werkgroep steunen!" pagina 4).

Met de Nationale Werkgroep Botanie op streeptocht in 2003

André Van den Bergh

In samenwerking met de plantenwerkgroep van Natuurpunt regio Schelde-Leie, mocht Karel De Waele op zaterdag 5 april als streper en gids de spits afbijten voor de eerste plantenstudietocht van de voorjaarsbosflora in het Burreken te Zegelsem. Bij de verkenning van het veld rond het Burreken scheen de zon volop, maar temperde de strakke noordenwind elk lentegevoel. De akkeronkruiden en de weideplanten waren nog niet uit hun winterslaap ontwaakt, maar toch stonden Kleine veldkers, Gewoon reukgras en Gewone veldbies al in bloei. Voor de namiddag stond het eigenlijke reservaat op het programma en Karel mocht nog enkele plaatselijke deelnemers verwelkomen, zodat het aantal botanisten tot 18 opliep.

De deelnemers kwamen niet bedrogen uit: het Burreken bood hen een overvloed aan bloeiende Bosanemonen, hele velden (nog niet bloeiend) Daslook, met daartussen Speenkruid, Veelbloemige salomonszegel, Witte klaverzuring, Wilde hyacint, Eenbes, Grote keverorchis.....Langs de beek vonden we de beide soorten Goudveil, alsook Bittere veldkers. Ruige veldbies, Reuzenpaardenstaart, Pil-, Bos-, Hangende en Ijle zegge mogen we daarbij niet vergeten. De sijnbronnen, steile taluds en grondvergljdingen verwezen naar de ondergrond, die mede verantwoordelijk is voor de plantenrijkdom in deze bosjes. Karel kon 174 planten strepen.

Op zaterdag 10 mei was ikzelf aan de beurt voor de inventarisatie van een kilometerhok te Asse, begrensd door Hof Te Hoogpoort, kasteel Nieuwe Molen en Vrijthout. Het was niet eenvoudig om de autokaravaan met 17 deelnemers door Asse naar het betrokken gebied te loodsen. Chris had haar aansluiting met de trein in Brussel gemist en was te voet naar het inventarisatieterrein gekomen, zodat de deelnemerslijst uiteindelijk 18 namen bevatte. Na de vakantie op Sardinië met de

NWB, was het wel even wennen aan de namen van onze Vlaamse flora. In de bembloeiende volop Groot streepzaad, samen met Pinksterbloem en Goudhaver. Het Gewoon reukgras moest genoeg nemen met een plekje onder de prikkeldraad en Duist vond zijn uitverkoren plaats langs een akkerrand. Enkele toefjes Gewone vogelmelk sierden de landweg langs een weiland en op een vochtig stuk in deze wei groeide massaal Stomp vlotgras (bevestigd na groepsdeterminatie aan de wagens). Het eerste brongebied was tamelijk verruigd met Harig wilgenroosje en Koninginnenkruid, zodat we opteeden voor de beek langs de bosrand, waar we toch een heel gamma van de typische voorjaarsflora konden optekenen: Bosanemoon, Kruidend zenegroen, Slanke sleutelbloem, Muskuskruid, Gevlekte aronskelk en Reuzenpaardenstaart. Over de prikkeldraad volgden we in het bos een spoor door het daslooptapijt en ontdekten nog Groot heksenkruid, Bosveldkers, Moesdistel, Bosrank, Ruige veldbies, Gewone salomonszegel, Bosroos en het voor Vlaanderen niet zo alledaagse Schaduwkruiskruid. In het nattere gedeelte van het Vrijthout stond heel wat Bittere veldkers. Een rietmoeras leek ontoegankelijk, zodat langs de asfaltweg naar de wagens werd teruggekeerd, waarbij Vreemde ereprijs niet onopgemerkt bleef. Na de middag werd het brongebied in het bos aan de rand van het kasteeldomein "Nieuwe Molen" verkend. In de wegwijk aan de bouwvallige resten van het Hof te Hoogpoort bloeide menig exemplaar van Pijlkruidkers. Groot springzaad, Boskortsteel en Bosgierstgras troffen we in het drogere beukenbos aan, terwijl Dotterbloem en talrijke Eenbessen in het vochtiger gedeelte voorkwamen. In de aangrenzende beekvallei waren Gevleugeld helmkruid, Zomp- en Moerasvergeetmij-nietje nog interessante vondsten. Voor het verlaten van het bos kon nog het glanzende Reuzenzwenkgras aangeduid worden, zodat er uiteindelijk 233 streepjes op onze Flowerlijst kwamen.

Verslag Vakantie te Nauders (Oostenrijk) IN 2002

André Van den Bergh

Van maandag 1 juli tot zaterdag 6 juli verbleven we in Gasthof Norbertshöhe te Nauders (A), van waaruit we telkens een bepaald gebied in de omgeving botanisch onderzochten. Afhankelijk van de weersomstandigheden, werd getracht om tijdens deze week een maximale verscheidenheid aan biotopen in deze Alpenregio te bekijken.

Naast het verslag, werden voor elke tocht de bijzonderste planten gerangschikt in een tabel per familie, wetenschappelijke en Duitse naam volgens de Flora Helvetica van Konrad Lauber en Gerhart Wagner. Aangezien de Nederlandstalige benaming tot verwarring kan leiden, heb ik deze weggelaten.

Hugo Ruyseveldt heeft heel wat planten geherboriseerd, waaronder een groot gedeelte zeggens en grassen, zodat, na determinatie, deze tabellen nog kunnen aangevuld worden.

Maandag 1 juli 2002: SCUOL SAN JON → RICHTING LISCHANAHÜTTE → SAN JON

Met uitzondering van Harry en Ingmar, die een hekel hebben aan het slakkentempo van de botanisten en dan ook resoluut opteeden voor een bergtocht naar de meren aan de Lischanahütte, gingen alle overige deelnemers (Jean en Annie, Hugo,

Myriam en Heidi, Boudewijn en Brigitta, Eric en Rita, Etienne en Agnes, Marleen, Christian, Evie, Hedy, Chris, Ada, Andre en Christiane) mee op pad. Een klein halfuurtje rijden met de wagen, eerst bergaf naar het Inntal aan de Zwitserse grens, dan langs de Inn tot Scuol, om vanaf dit bekende kuuroord nog 300 m. te stijgen via de weg naar S-Scarl. Aan de parking van San Jon, op zowat 1500 m. boven de zeespiegel, kon de eerste plantentocht aanvatten. Ik stond bij enkele mensen, die vorig jaar meewaren in de Larzac, nog in het krijt voor het "Vrouwenschoentje". Maar vandaag kon ik hen verzekeren dat ze "*Cypripedium calceolus*" in al zijn glorie zouden kunnen bekijken. De bloei was echter al over zijn hoogtepunt heen, zodat het van meet af aan uitkijken was naar de gele schoentjes.

Door een oud naaldbos met veel baardkorstmossen op de stammen en twijgen ging het pad langzaam naar boven, maar na een honderdtal meters ontpopte dit bergpad zich tot een ware kuitenbijter. Zowel *Melampyrum pratense*, onze Hengel, als de middeneuropese *Melampyrum sylvaticum* begeleidden ons door het bos. Toefjes *Carex ornithopoda* aan de voet van fijnsparren wisselden af met *Erica carnea* en bladmossen, waartussen *Huperzia selago* en *Lycopodium annotinum* groeiden. Enkele uitgebloede ex. *Corallorhiza trifida*, een bladloze saprofytisch levende orchidee op schimmelweefsel, zorgden voor de eerste verrassing. De naam komt eigenlijk van de koraalachtige verdikkingen op de afgeplatte wortels. Van de witte onderlip bleef slechts een bruin verfrommeld stuk over. Op meer lichterrijke plekken werd de ondergroei in het bos aangevuld met *Vaccinium uliginosum* en *Vaccinium vitis-idaea*. Tussen veenmossen ontdekten we enkele plantjes van *Listera cordata* en even verder stonden langs de wandelweg al de eerste verdroogde bloeiwijzen van *Cypripedium calceolus*. Hogerop, vooral op schaduwrijke plaatsen stond nog menig exemplaar prachtig in bloei. Voor vele botanisten was dit de eerste waarneming van deze orchidee en ikzelf kon een zucht van verlichting slaken, want mijn belofte was ingelost. Voor het dwarsen van een bergbeek stonden we al voor de volgende interessante vondst, nl. *Cortusa matthioli*, een prachtig plantje uit de sleutelbloemfamilie. Bovendien groeide er ook *Moneses uniflora* en *Pyrola rotundifolia*. De droge bedding was een ideale picknickplaats en zonder het te beseffen keken enkele Vrouwenschoentjes vanop de achtergrond toe hoe we onze boterhammen verorberden. Na deze inwendige versterking kon nog wat hoogteverschil geen kwaad en terwijl de hoge naaldbomen plaats hadden geruimd voor lage bergdennen, kon het speurwerk verder gaan: *Achillea atrata*, *Helianthemum alpestre* (een kleiner geel zonneroosje), *Campanula cochleariifolia* en *scheuchzeri*, *Rhododendron hirsutum* (kalk) en *ferrugineum* (kristallijn), *Pinguicula alpina*, *Coeloglossum viride*, *Platanthera bifolia*, *Pseudorchis albida*, *Polygala chamaebuxus*, *Dryas octopetala*, *Daphne striata* en *Viola biflora* waren zowat de voornaamste. Tot de Lischanahütte (2500m.) gingen we met ons botanistentempo nooit geraken, daar waren we vast van overtuigd en we hadden dit doel trouwens ook aan anderen gelaten. Noodgedwongen dienden we dezelfde weg terug te gaan, maar dit bleek geen enkel probleem te vormen. Iedereen kon aldus nog eens de prachtige bloemen van het Vrouwenschoentje bewonderen en zo bleef er nog even tijd om enkele prachtige hooilanden van San Jon te bekijken. De dominante kleur van deze hooilanden was het geel van *Rhinanthus alectorolophus*, aangevuld met het blauw van *Gentiana campestris* en het fel oranje van *Lilium bulbiferum*. Er zoemde een bont allegaartje van insecten over dit bloementapijt en eigenlijk kon men zich afvragen waar het gras groeide!! Na enkele rake dazensteken hielden we deze eerste flora-excursie voor bekeken. Er kwamen immers nog enkele dagen en 's

avonds werden we immers tijdig voor het avondeten verwacht, want om 20 u. was er in het hotel een diavoorstelling over Nauders en omgeving gepland.

Dinsdag 2 juli 2002: SCHLANDERS → SCHLANDERSBERG → SCHLANDERS

Het weer zag er onzeker uit, zodat we besloten om naar Schlanders te gaan in Zuid - Tirol voor de verkenning van een warme droge zuidhelling. Op de Reschenpas verslechterden de weersomstandigheden en reden we met de wagens in de wolken, waardoor we van de Reschen- en Haidersee amper iets te zien kregen. Ik begon me al af te vragen of het wel een goed idee was om Zuid -Tirol te kiezen. Maar eens in de Vintschgau klaarde de hemel op en bleek mijn keuze meer dan gerechtvaardigd. Via de bewegwijzerde wandeling nr. 7 beklommen we een stenig pad, dat met Weichselbomen (*Prunus mahaleb*) afgeboord was, tot aan de rand van de voet van de Schlandersberg. Terwijl enkele deelnemers de flora's bovenhaalden voor determinatie van deze Prunussoort, konden anderen genieten van een prachtige waarneming van een Steenmarter, die ons pad kruiste. Op de steile helling naar het kasteel bovenop de berg, bemerkten we duidelijk dat de flora gans anders dan gisteren was en kregen we de indruk dat de plantengroei hier een beetje zuiders getint was: *Ononis natrix*, *Artemisia campestris*, *Plantago serpentina*, *Geranium sanguineum*, *Coronilla varia*, *Thesium pyrenaicum*, *Helianthemum nummularium*, *Sempervivum arachnoides*, *Allium sphaerocephalon*, *Lactuca perennis*, *Veronica spicata*, *Ononis rotundifolia*, *Colutea arborescens*, *Silene otites*, *Seseli montanum*, *Stipa pennata*, *Verbascum chaixii*, *Campanula spicata*, *Achillea tomentosa*, een viltig geel bloeiend duizendblad, *Quercus pubescens*, *Artemisia absinthium* etc...Grappig was het feit dat onze *Hippophae rhamnoides* het op deze zuidhelling ook naar zijn zin had. In enkele rotsspleten vonden we *Asplenium adiantum-nigrum* en *Asplenium septentrionale*. Het kasteel scheen achteruit te gaan, zodat we wijselijk besloten om onze broodjes op de helling zelf te verorberen. Een goed idee, want aan dit slakkentempo was het al een stuk in de namiddag als we de top bereikten. Nadat we *Leonurus cardiaca* genoteerd hadden langs de omheining van het kasteel, had eigenlijk niemand bezwaar tegen een korte rustpauze op het terras van een boerderij. Verse melk, Grosses Bier en zelfs Hefeweizen kwamen op tafel en vliegen gonsden langs onze oren; niet te verwonderen, de koeienstal bevond zich vlak achter ons! Langs een prachtig wandelpad daalden we door de kloof en kwamen zo op de andere valleiflank voor de terugweg naar het dorp. Op deze schaduwrijke weg werden we voortdurend begeleid door het gekabbel van het gletscherwater, dat in kanaaltjes naar beneden afgevoerd wordt voor irrigatie van de vruchtbare valleibodem. We kregen er een andere, maar zeker niet minder interessante flora voor ogen: *Mycelis muralis*, *Melica nutans*, *Lonicera xylosteum*, *Digitalis lutea*, *Epipactis atrorubens*, *Veronica urticifolia*, *Phegopteris connectilis*, *Phyteuma spicatum*, *Lotus maritimus*, *Tragopogon dubius*, *Lactuca virosa*, *Hypericum montanum* en *Hippocrepis emerus*. Een lekker Italiaans ijsje konden we vergeten, want de "Eisdiele" had zijn wekelijkse rustdag. Dan maar naar het terras van het hotel, waar nog even nakaarten over de voorbije vondsten ook best meeviel!

Woensdag 3 juli 2002: KLEINER MUTZKOPF → SCHWARZSEE → GRÜNSEE → GROSSER MUTZKOPF → RIATSCHALM

Vandaag vertrokken we tevoet van het hotel naar de zetellift, die ons op de Kleiner Muzkopf (1800 m.) bracht. In de omgeving van het bergrestaurant waren prachtige

graslanden met een bonte verzameling zomerbloeiers: *Arnica montana*, *Dianthus carthusianorum*, *Pedicularis tuberosa*, *Gentiana campestris*, *Antennaria dioica*, *Campanula barbata*, *Pulsatilla alpina*, ssp. *apiifolia*, *Lilium martagon*, *Saponaria ocymoides*, *Nigritella nigra*, *Rhinanthus glacialis*, *Polygonum viviparum*, *Gymnadenia conopsea* en *Gymnadenia odoratissima* enz...De weg door een oud naaldbos bracht ons voorbij *Corallorhiza trifida*, *Cortusa matthioli* en *Clematis alpina*. We passeerden enkele juweeltjes van hoogvenen met *Geum rivale*, *Pinguicula vulgaris*, *Potentilla palustris*, *Menyanthes trifoliata*, *Dactylorhiza maculata*, *Dactylorhiza majalis*, *Eriophorum latifolium*, *Vaccinium microcarpum*, *Pedicularis palustris*, *Valeriana dioica* en *Huperzia selago*.

Aan de Schwarzsee zorgden de laag boven het meer hangende wolken voor een geheimzinnige sfeer, die een beetje deed denken aan de Schotse hooglanden. De kille vochtigheid kon de plantenpret echter niet bederven, want daar wiegden de Witte waterlelies (*Nymphaea alba*) op het schijnbaar zwarte water, terwijl *Potamogeton natans* met het golvende water meedeinde. Langs de oevers groeide massaal *Carex rostrata*, vergezeld van *Carex nigra*. Iets verder van de oever zorgden de zachtroze *Primula farinosa*, alsook *Dactylorhiza incarnata* en *Parnassia palustris* voor wat kleur. In deze kille berglucht aan het meer was het een korte picknickpauze, want verkleumd van de kou was iedereen tevreden met de verdere klim naar de Grünsee, die botanisch heel wat minder interessant was. Dan maar verder klimmen langs een nijdige helling onder een hoogspanning. Door het trage tempo bleef er voldoende tijd voor enkele opmerkelijke waarnemingen: *Neottia nidus-avis*, *Veronica fruticans*, *Carex pallescens*, *Valeriana tripteris*, *Nigritella rubra*, *Sorbus chamaemespilus*, *Senecio rupestris*, *Hepatica nobilis*, *Gentiana punctata* etc...Aan de voet van de Piz Lad, die we later nog zouden beklimmen, waren de kortbegraste graslanden een lust voor het oog: *Gentiana germanica*, *Gentiana campestris*, *Botrychium lunaria*, *Dryas octopetala*, *Phyteuma ovatum*, *Pseudorchis albida*, *Platanthera bifolia*, *Rhinanthus alectorolophus* en het prachtig oranje bloeiende *Senecio abrotanifolius*.

Op de Grosser Mutzkopf zelf was het even uitblazen en genieten van het wondemooie uitzicht op de Reschensee (I).

De afdaling naar Nauders bracht ons nog langs enkele mosrijke taluds met tere *Linnaea borealis* plantjes, vergezeld van meerdere ex. *Listera cordata*. *Coeloglossum viride* en *Verbascum lychnitis* vulden de plantenlijst verder aan. Moe maar voldaan verpoosden we nog even aan de Riatschalm (1522 m.), waar het gerstenat meer dan smaakte! Nog een halfuurtje stappen en we waren terug in het hotel voor een verkwikkende douche. Dit was geen overbodige luxe, want onze avondterminatie zou tamelijk lang uitlopen.

Donderdag 4 juli 2002: NAUDERS PARDITSCHALM → BASALLKOPF (2150 m.) → LABAUNALM → PARDITSCHALM NAUDERS

Het had 's nachts geregend en er viel nog lichte motregen uit de laaghangende wolken. De weerman had opklaringen beloofd en voor de namiddag voorspelde hij zelfs mooie zonnige perioden. We besloten dan maar een excursie naar de Basallkopf te wagen. Met twee minibusjes van het hotel werden we door Herbert en Andrea tot de Parditschalm (1640 m.) gebracht, zodat de klim tot zowat 500 m. beperkt bleef. Achter de alm klommen we voorbij een plek *Chenopodium bonus-henricus* langs de rand van een bergweide tot een bos. *Lotus maritimus*, *Primula farinosa*, *Eriophorum latifolium*, *Tofieldia calyculata* konden daarbij genoteerd

worden. Na de regen en de drup in het bos, kwamen we aan een bergbeekje met een meer open terrein: naast een heel gamma planten, die we al de vorige dagen genoteerd hadden, zagen we toch enkele nieuwkomers zoals *Trifolium badium*, *Potentilla aurea*, *Orchis ustulata*, *Achillea macrophylla*, *Phyteuma ovatum* met zijn donkepaarse bloeiwijze en *Laserpitium gaudinii* enz...Het was al middag als we de Schafwiese (1880 m.) bereikten. De zon brak door het wolkendek en tijdens de picknick konden we aldus genieten van enkele mooie vergezichten op Nauders en de Reschenpas. Een speurtocht in en om deze bergweide leverde nog *Senecio doronicum*, *Botrychium lunaria*, *Ophrys insectifera*, *Coeloglossum viride*, *Veronica fruticans* en *Polygala alpestris* op. De steile klim door een stenig grasland naar de voet van de Basallkopf was voor enkele deelnemers net iets teveel en *Senecio abrotanifolius*, *Antenaria dioica* en *Leontopodium alpinum* konden daar weinig aan veranderen. Hugo hijgde naar adem en Evie moest er zelfs even languit bij gaan liggen. Met *Leontopodium alpinum* in haar onmiddellijke nabijheid kon ze even wegdromen, terwijl nog enkele moedigen naar de top van de Basallkopf trokken. Prachtig uitzicht, maar geen nieuwe plantjes!! De Höhenweg naar de Labaunalm was niet alleen landschappelijk, maar ook botanisch de moeite waard: *Gentiana lutea*, *Potentilla grandiflora*, *Parnassia palustris*, *Astragalus penduliflorus*, *Hieracium villosum*, *Saponaria ocymoides*, *Phyteuma betonicifolium*, *Pedicularis foliosa* en *Campanula thyrsoides* zorgden voor een bont kleurenpalet. Op de brede almweg van de Labaunalm naar de Parditschalm had niemand eigenlijk nog zin om tevoet naar het hotel te gaan. Morgen stond immers de beklimming naar de Piz Lad op het programma en de vermoeidheid van de voorbije dagen liet zich bij sommigen een beetje voelen. Dan maar het hotel opgebeld om de minibusjes te bestellen voor de Parditschalm, waar we op het gevraagde tijdstip werden opgepikt. Toch gemakkelijk deze gratis service van het hotel!! Ondanks de bredere weg, troffen we toch nog enkele merkwaardige planten aan: *Gentiana utriculosa* met zijn wijd opvallende kelk, *Achillea atrata* en *Equisetum hyemale*. Een opvallend algemeen voorkomend gras met vivipare aartjes bleek *Poa alpina* te zijn. Naarmate we de Parditschalm naderden, stelden we vast dat de bloemrijke bergweiden plaats hadden moeten ruimen voor bemeste hooilanden. De aanwezigheid van *Rumex alpinus* en *Cirsium spinosissimum* was hier trouwens niet vreemd aan. 's Avonds was barbecue met Tiroler muziek voorzien, zodat er geen tijd voor avonddeteminatie bleef.

**Vrijdag 5 juli 2002: RESCHENALM (2000 m) → GRATWEG → PIZ LAD (2800 m)
→ NORMALERWEG → RESCHENALM**

Onder leiding van Herbert en Orka trokken we vandaag naar de Piz Lad. Met het hotelbusje werden we tot aan de Reschenalm gevoerd, waar Bergführer Herbert ons meenam langs een niet-bewegwijzerde variëteit over de Grat naar de Piz Lad. Chris, die op sandalen was, mocht van de gids niet mee en werd verwezen naar het groepje o.l.v. Evie, die een gemakkelijkere tocht gingen doen op een Höhenweg. Over stenige alpenweiden en rotsachtig terrein ging het steil bergop naar de Grübenjoch. Om deze tocht te kunnen afronden, werd pas vanaf 2500 m naar de planten gekeken. Dank zij Orka, de Duitse herdershond van de gids, konden we onderweg een opgeschrikt Alpensneeuwhoen zien wegvliegen. Naarmate we hoger klommen kreeg Hugo ademhalingsproblemen. Herbert nam zijn rugzak over en Erik controleerde veiligheidshalve zijn polsslag. Na het opzuigen van enkele glucosetabletten en het inlassen van enkele rustpauzes ging het wat beter, al was het zwoegend en zwetend! Aan de voet van de Gratweg troffen we *Gentiana*

bavarica aan, die eerst als “nivalis” aanzien werd, alsook een nieuwkomer, nl. *Primula glutinosa* met zijn felpaarse bloeiwijze. Waar de sneeuw lang was blijven liggen, priemden de broze Soldanella's (pusilla en alpina) uit de bodem en staken meerdere ex. *Pulsatilla vernalis* de kop op. *Polygala chamaebuxus*, *Loiseleuria procumbens*, *Senecio incanus*, ssp. *carniolicus*, *Silene acaulis*, *Gnaphalium hoppeanum*, *Oreochloa disticha* en *Phyteuma hemisphaericum* groeiden in beschutte rotsspleten. Herbert wees ons enkele steenbokken en gemzen, die op veilige afstand aan een sneeuwplek lagen te rusten. *Saxifraga oppositifolia* en *Androsace chamaejasme* begeleidden ons op de laatste klim naar de top. De zon was verdwenen en het was kil geworden, zodat wat extra kledij uit de rugzak werd gehaald. Een prachtig vergezicht op de top van de Piz Lad, maar het was er veel te koud om te picknicken. Dan maar wat verder afgedaald langs de gewone bewegwijzerde wandeling tot we op een beschutte plaats onze boterhammen konden opeten. In het korte gras doken meerdere ex. van *Botrychium lunaria* op en terwijl we nog een blik konden werpen op de reeds afgelegde tocht, cirkelden de geel gebekte alpenkauwen al boven onze hoofden voor de etensresten. Even voor de Reschenalm dacht Orka achter de koeien te gaan, maar dat was buiten zijn baas gerekend. Hij werd prompt teruggefloten. Alvorens naar het hotel terug te keren, konden we op het terras van de hut nog even genieten van het prachtig uitzicht op de Reschensee.

's Avonds werden nog enkele planten nagekeken: *Gentiana bavarica*, die in het veld verkeerd als “nivalis” gedetermineerd werd, *Gentiana utriculosa*, *Polygala alpina*, *Veronica alpina*, *Doronicum clusii*, *Arabis bellidifolia* en *Pritzelago alpina* werden nog op naam gebracht.

Zaterdag 6 juli 2002: CAMPING SUR-EN → RESGIA → RAMOSCH → SUR-EN

Na de bergtocht naar de “Piz Lad” werd voor de laatste dag geopteerd voor een minder zwaar stuk, dat niettemin botanisch waardevol was. We kozen voor een wandeling in de Zwitserse Innvallei tussen Sur-En en Resgia. Op de plaatselijke camping konden we de auto's kwijt en we vingten aan met de verkenning van de rechteroever, langs de beboste noordzijde. We troffen er niet alleen een heel gamma planten aan, waar we al stilaan mee vertrouwd waren geraakt, maar ook enkele nieuwkomers, waarvan er een gedeelte de vorige dagen niet werd bekeken bij gebrek aan tijd. Zo o.m. *Knautia dipsacifolia*, *Luzula luzuloides*, *Orthilia secunda*, *Millium effusum*, *Arabis glabra* en *Senecio rupestris*. Even van de weg, tussen het mos onder enkele dennen, vielen onze ogen op een merkwaardig plantje, waarvan de bloeiwijze nog niet volgroeid was. Dank zij de opvallende grondstandige bladeren per drie en de sterk beklierde bloeiwijze, leidde de flora naar Dennenorchis. Deze determinatie kon de week daarop door Hugo en mij bevestigd worden, aan de hand van enkele bloeiende exemplaren. Erik had intussen al twee dozen Cantharellen ingezameld in dit naaldbos. Zijn eega was echter onverbiddelijk en verbood hem deze mee naar huis te nemen. Deze lekkere paddestoelen zijn uiteindelijk in de kookpannen van het hotel Norbertshöhe beland. Langs de Innoever ontdekten we *Equisetum hyemale* en *Salix purpurea* en op een vochtige plek aan de rotsen groeiden weliswaar *Chrysosplenium alternifolium* en *Glyceria notata*, terwijl op de stenige rivieroever *Papaver croceum* en *Arctium tomentosum* stonden. Voor de brug van Resgia staken we een stenige open plek over, waar toch nog enkele bijzondere vondsten konden worden genoteerd: *Cynoglossum officinale*, *Lappula squarrosa*,

Cardamine impatiens, *Poa compressa*, *Herniaria glabra*, *Campanula patula*, *Anchusa officinalis* en *Anthemis tinctoria*. Langs de linkeroever met zijn aan de zon geëxposeerde rotsachtige zuidhellingen keerden we terug naar het vertrekpunt. *Dianthus sylvestris*, *Sedum album*, *Sedum arachnoides* en *Sedum montanum* sierden de rotsen. Verder troffen we nog *Melica ciliatum*, *Artemisia campestris*, *Eryngium campestre* en *Astragalus onobrychis* aan. We kwamen in een arm grasland met korte begroeiing, waarin Marleen enkele ex. van *Hemimium monorchis* vond. Ze herkende dit plantje aan de langwerpige lancetvormige onderlip. Toen we ons bukten om enkele ex. van naderbij te bekijken, waren we verbaasd toen we over het gras tuurden: er groeiden honderden Honingorchissen!! In het vochtiger gedeelte van de weide detemineerden we *Triglochin palustre* en *Parnassia palustris*. Verder waren *Plantago alpina* en *Carex alba* nog het vermelden waard. Via een landbouwweg met enkele prachtige houtkanten waren we genoodzaakt een klein ommetje te maken langs Ramosch, want de brug over het zijriviertje was weggespoeld. Maar geen geklaag, want de houtkant was zeker de moeite waard: *Cuscuta europaea* op *Urtica dioica*, *Veronica teucrium*, *Prunus padus*, *Actaea spicata*, *Ribes alpinum* en *Sisymbrium strictissimum*. 's Avonds werd voor de laatste keer gedetemineerd op enkele plantjes, die voor controle meegenomen werden. *Carex alba* en *Veronica teucrium* werden bevestigd. Een schembloemige, die we dagelijks tegenkwamen, werd uiteindelijk gedetemineerd als *Chaerophyllum villarsi*. (ook bevestigd door Hugo aan de hand van herbariummateriaal).

Wie de soortenlijsten wenst te ontvangen kan contact opnemen met André Van den Bergh (NWB) of Tim Polfiet (Natuurpunt-Studie).

Kalender Plantenwerkgroep Zuidwest-Brabant – Zomer 2003

Chris De Caluwé

Datum	uur	Afspraakplaats
Zondag 6 juli	09.00u	Kerk Herne – Pajotse wegbemen
Zaterdag 12 juli	14.00u	Kerk Clabecq – Bois d'Oisquercq
Vrijdag 18 juli	19.00u	Parking Café oud Rodenem – bemen voetwegen
Zaterdag 26 juli	14.00u	Parking Restaurant La Pineta Zevenbronnen – Odeghien
Zondag 3 augustus	09.00u	Kerk Linkebeek – bemen wandelwegen
Zondag 10 augustus	09.00u	Parking Café Oud Beersel – Kesterbeekmoeras
Zaterdag 23 augustus	09.00u	Parking Café Rust op den Berg Nijvelsesteenweg Halle
Zondag 31 augustus	09.00u	Kerk St Vincentius Buizingen – De Freinet
Zondag 7 september	09.00u	Kerk St Vincentius Buizingen – Kluisbos
Zondag 14 september	09.00u	Watertoren Alseberg – Gasthuisbos

Meebrengen: laarzen, loep, flora, notaboekje en schrijfgerief

Wie niet zeker is van de afspraakplaats, gelieve contact op te nemen met Chris

Decaluwe 02 361 60 54 of Jan Janssens 02 356 35 26

Kalender activiteiten van 30 juni 2003 t/m 28 september 2003

Tim Polfiet, Tineke Thijs

Op de volgende pagina's vindt u een overzicht van de verschillende activiteiten rond planten voor de volgende maanden. Let op: **Een aantal activiteiten zijn reeds in de vorige nieuwsbrief gepubliceerd en zijn niet opgenomen in deze kalender!!!** O.a. Nationale werkgroep Botanie, FLO.WER, West-Vlaams Atlasproject, De AWW bemen te Duffel, Plantenwerkgroep afdeling Klein-Brabant en afdeling Westkust en FON.

ANTWERPEN

Zaterdag 5 juli 2003

Westerlo

Plantenwandeling in de omgeving van Westerlo, start om 9u Marlybrug, Westerlo. Einde rond 12u.

Info: afd. Dubbelloof, Louis Schellens: 014/54.90.16.

Zondag 6 juli 2003

Turnhout

Planten- en insectenwandeling op de Hoogmoerheide en het Zwart Water, start om 13u café Zwart Water, Steenweg op Baarle-Hertog, Turnhout. Einde rond 17u.

Info: afd. Turnhoutse Kempen, Mark Smets: 014/45.43.79, msmets@vdab.be.

Zondag 13 juli 2003

Hallaar

Wandeling in de plantentuin 'Florente Flores' en de Averegten, start om 14u Boshuis, Boonmarkt, Hallaar. Einde rond 17u. Geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Deelname gratis.

Info: afd. Grote Nete, René Vertommen: 015/24.41.59.

Zaterdag 2 augustus 2003

Lier

Plantenwerkgroep inventariseert, start om 9u parking Carrefour, kruispunt ring Lier en N14. Flora, loep, picknick, drank. Einde rond 16u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: afd. De Wielewaal, Evie Verboven: 03/455.35.30.

Zaterdag 9 augustus 2003

Zoerle-Parwijs (Westerlo)

Plantenwandeling in de omgeving van Zoerle-Parwijs, start om 9u Snekensbrug, Zoerle-Parwijs. Einde rond 12u.

Info: afd. Dubbelloof, Louis Schellens: 014/54.90.16.

Zondag 10 augustus 2003

Booischot

Wandeling: Zomerbloeiërs in de Netevallei, start om 14u Pallieterhoeve, Ijzerenweg, Booischot. Einde rond 16u30. Deelname gratis.

Info: afd. Grote Nete, Wilfried Wouters: 015/24.25.73.

Zaterdag 16 augustus 2003

Berlaar

Planteninventarisatie in de omgeving van Berlaar, start om 9u kerk van Berlaar. Flora, loep, picknick, drank. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.
Info: afd. De Wielewaal, Evie Verboven: 03/455.35.30.

Donderdag 21 augustus 2003

Hallaar

Waterplanten in onze poelen, start om 19u Natuurpuntlokaal, Leopoldlei, Hallaar. Einde rond 22u.
Info: afd. Grote Nete, Olivier Heylen: 015/22.61.81.

Zondag 24 augustus 2003

Oosterlo

Natuurstudie van waterplanten, start om 9u kerk van Oosterlo. Einde rond 12u.
Info: afd. Grote Nete, Olivier Heylen: 015/22.61.81.

Zaterdag 30 augustus 2003

Maria-ter-Heide (Brecht)

Plantenwerkgroep inventariseert in het militair domein van Brecht, start om 9u kerk van Maria-ter-Heide. Flora, loep, picknick, drank. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.
Info: afd. De Wielewaal, Dré Van Steenvoort: 03/666.55.74.

Zaterdag 13 september 2003

Comblain-au-Pont

Plantentocht aan de samenvloeiing van de Ourthe en de Amblève, start om 9u station van Comblain-au-Pont. Flora, loep, picknick, drank. Einde rond 16u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.
Info: plantenwerkgroep afd. De Wielewaal, André Van den Bergh: 052/35.05.18.

Donderdag 18 september 2003

Tongerlo (Westerlo)

Poelenwerkgroep, start om 19u Natuurpuntlokaal abdij van Tongerlo. Einde rond 22u.
Info: afd. Dubbelloof, Bart Reynaerts: 014/26.56.91.

Zaterdag 27 september 2003

Elen (tussen Dilsen en Maaseik)

Plantentocht in het gebied Elerweert, start om 9u kerk van Elen. Flora, loep, picknick, drank. Einde rond 16u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.
Info: plantenwerkgroep afd. De Wielewaal, André Van den Bergh: 052/35.05.18.

OOST-VLAANDEREN

Zondag 6 juli 2003

Ursel (Knesselare)

Planten- en vinderwandeling in het Drongengoedbos, start om 9u kruispunt Drongengoedweg en Westvoordestraat, Ursel. Planten- en vindergids, vindernet. Einde rond 11u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Gratis deelname.

Info: afd. Maldegem-Knesselare, Etienne Vanaelst: 09/374.59.86, etiennevanaelst@freegates.be.

Dinsdag 8 juli 2003

Adegel

Plantenstudietocht in de Buisputten, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.

Info: plantenwerkgroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Donderdag 10 juli 2003

Zevergem

Plantenwandeling naar Zevergem-Welden, start om 18u30 kerk van Zevergem. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: plantenwerkgroep afd. Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Zaterdag 12 juli 2003

Gent

Plantenwandeling langs de Bourgoyen-spoorwegberm, start om 14u ontmoetingscentrum De Grutto, einde Mahatma Ghandistraat, Gent. Veldgidsen. Einde rond 18u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

Info: plantenwerkgroep afd. Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Dinsdag 15 juli 2003

Destelbergen

Plantentocht naar Destelbergen-Veldeken, start om 18u30 kerk van Destelbergen. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: plantenwerkgroep afd. Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Dinsdag 22 juli 2003

Sint-Martens-Leerne (Deinze)

Plantenwandeling naar de Meigemhoek, start om 18u30 kerk van Sint-Martens-Leerne. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: plantenwerkgroep afd. Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Zaterdag 2 augustus 2003

Assenede

Plantenstudietocht in zilt grasland, start om 9u kerk van Assenede. Einde rond 12u.

Info: Plantenwerkgroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Donderdag 7 augustus 2003

Gent

Plantenwandeling naar het Langerbrugge-eiland, start om 18u30 veer van Langerbrugge. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: plantenwerkgroep afd. Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Dinsdag 12 augustus 2003

Aalter

Plantenstudietoetocht op de linkerbem van het kanaal Gent-Brugge, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.

Info: Plantenwerkgroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Zondag 17 augustus 2003

Sinaai

Planteninventarisatie in het Hondsnest te Sinaai, start om 14u kerk van Sinaai. Loep, flora, laarzen, regenkledij. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: afd. Zuid-Waasland, Arne Verstraeten: 09/348.36.88, arne.verstraeten@lin.vlaanderen.be.

Dinsdag 19 augustus 2003

Sint-Kruiswinkel (Gent)

Plantenwandeling naar het Rodenhuizedok, start om 18u30 kerk van Sint-Kruiswinkel. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: plantenwerkgroep afd. Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Vrijdag 22 augustus 2003

Schellebelle

Planten- en sterrendeterminatiewandeling in de Kalkense Meersen, start om 19u30 Aard, Schellebelle. Warme kledij, verrekijker, loep, gidsen. Einde rond 22u.

Info: afd. Scheldeland, Kristin Van de Velde: 052/47.81.71.

Dinsdag 26 augustus 2003

Zomergem

Plantenstudietoetocht in het bosje en in de omgeving onder Diepenbeek, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.

Info: Plantenwerkgroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Donderdag 4 september 2003

Gent

Plantenwandeling naar het Baudelopark, start om 18u30 Sint-Jacobskerk van Gent. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: plantenwerkgroep afd. Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Zaterdag 6 september 2003

Michelbeke (Brakel)

Verzamelen van zaden van autochtone bomen en struiken in het grensgebied Zottegem, Brakel, Zwalm, start om 9u Boembekemolen, Boembeekstraat, Michelbeke. Laarzen of stevig schoeisel, lange stok met haak, koord, ladder. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis. 's Middags worden dagverse soep, brood en toespis voorzien. Info: afd. Zwalmvallei, Joris Otte: 09/360.44.82, joris_otte@hotmail.com.

Zondag 7 september 2003

Ursel (Knesselare)

Heidewandeling in het Drongengoedbos, start om 9u Drongengoed, kruispunt Drongengoedweg/Westvoordestraat, Ursel. Verrekijker, insectengids. Einde rond 11u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis. Info: afd. Maldegem-Knesselare, Tineke Depauw: 0472/24.78.78.

Harchies

Boswandeling te Stambruges in de omgeving van Mer de Sable, start om 14u afrit 27 van E42, rue de l'Industrie, Harchies. Goed schoeisel, verrekijker, veldgidsen. Einde rond 17u. Deelname gratis. Men kan vooraf nog deelnemen aan de vogelwandeling in de moerassen van Harchies van NP Vlaamse Ardennen. Info: afd. Schelde-Leie, Eddy Saveyn: 09/380.03.00, eddy.saveyn@belgacom.net.

Dinsdag 9 september 2003

Eeklo

Plantenstudietocht in het stadscentrum van Eeklo met aandacht voor muurbegroeiing, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u. Info: Plantenwerkgroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Zondag 21 september 2003

Zomergem

Wandeling in het Maldegem Veld, bezoek aan een heidereliekt, start om 13u30 parking kleuterschool, Dreef 47, Zomergem. Laarzen. Einde rond 17u. Deelname gratis. Info: afd. Zomergem, Fredy Madou: 09/372.61.48.

Zaterdag 27 september 2003

Grammene en Petegem-aan-de-Leie

Cursus Nazomerflora. Praktijk: 27/9 en 11/10, start om 14u kerk van Grammene (27/9) en kerk van Petegem-aan-de-Leie (11/10). Laarzen, loep, flora's. Deelname gratis. Info: plantenwerkgroep Schelde-Leie, Karel De Waele: 09/386.45.60, karel.de.waele@skynet.be.

WEST-VLAANDEREN

Woensdag 2 juli 2003

Knokke-Het Zoute (Knokke-Heist)

Fauna- en florawandeling in het duingebied De Zwinbosjes, start om 14u Oosthoekplein, Knokke-Het Zoute. Verrekijker, loep. Einde rond 17u. Gratis voor leden en kinderen onder 12 jaar en € 2,50/niet-leden.

Info: afd. Knokke-Heist, Patrick Demaecker: 050/51.91.01.

Maandag 7 juli 2003

Damme

Zomercampagne rond wallen, weide en water, start om 10u30 Schellemlen, Damme. Einde rond 12u30.

Info: afd. Damme, Guido De Laender: 050/35.19.43.

Zondag 13 juli 2003

Duinbergen

Florawandeling in het duingebied 'Park 58', start om 14u hoofdingang van Park 58, onder de pergola, Elizabetlaan, Duinbergen. Verrekijker, loep. Einde rond 17u. Gratis voor leden en kinderen onder 12 jaar en € 2,50/niet-leden.

Info: afd. Knokke-Heist, Bart Denys: 050/51.27.13.

Maandag 14 juli 2003

Damme

Zomercampagne rond wallen, weide en water, start om 10u30 Schellemlen, Damme. Einde rond 12u30.

Info: afd. Damme, Guido De Laender: 050/35.19.43.

Zondag 20 juli 2003

Oostkerke

Poelenwandeling, start om 15u Kerkplein, Oostkerke. Einde rond 17u.

Info: afd. Damme, Werner Demuynck: 050/60.57.31.

Maandag 21 juli 2003

Damme

Zomercampagne rond wallen, weide en water, start om 10u30 Schellemlen, Damme. Einde rond 12u30.

Info: afd. Damme, Guido De Laender: 050/35.19.43.

Maandag 28 juli 2003

Damme

Zomercampagne rond wallen, weide en water, start om 10u30 Schellemlen, Damme. Einde rond 12u30.

Info: afd. Damme, Guido De Laender: 050/35.19.43.

Zondag 3 augustus 2003

Zandvoorde

Het natuurgebied De Keignaert in bloei, educatieve wandeling, start om 14u rolschaatsbaan, Engellaan, Zandvoorde. Einde rond 17u.

Info: afd. Middenkust, Pascal Louage: 0486/56.46.93.

Maandag 4 augustus 2003**Damme**

Zomercampagne rond wallen, weide en water, start om 10u30 Schellemlen, Damme. Einde rond 12u30.

Info: afd. Damme, Guido De Laender: 050/35.19.43.

Maandag 11 augustus 2003**Damme**

Zomercampagne rond wallen, weide en water, start om 10u30 Schellemlen, Damme. Einde rond 12u30.

Info: afd. Damme, Guido De Laender: 050/35.19.43.

Maandag 18 augustus 2003**Damme**

Zomercampagne rond wallen, weide en water, start om 10u30 Schellemlen, Damme. Einde rond 12u30.

Info: afd. Damme, Guido De Laender: 050/35.19.43.

Maandag 25 augustus 2003**Damme**

Zomercampagne rond wallen, weide en water, start om 10u30 Schellemlen, Damme. Einde rond 12u30.

Info: afd. Damme, Guido De Laender: 050/35.19.43.

Zaterdag 30 augustus 2003**Bredene**

Inventarisatieweekend van 30 tot 31 augustus in d'Heye, start om 10u hoek VMW, Danckaertstraat, Bredene.

Info: afd. Middenkust, Dirk Vanhoecke: 059/32.29.29.

Zondag 7 september 2003**Gullegem (Wevelgem)**

Wandeling in de Bergelenput (Thema: geneeskrachtige kruiden), start om 9u30 NEC De Rand, Bergelen, Gullegem. Laarzen, verrekijker, telescoop, plantengidsen. Einde rond 11u30. Deelname gratis.

Info: afd. Wevelgem-Menen, Jozef Bruneel: 056/41.52.90, jozefbruneel@hotmail.com.

Zaterdag 27 september 2003**Grammene**

Plantenstudietocht te Grammene, start om 14u kerk van Grammene. Laarzen, loep, plantengidsen. Einde rond 17u.

Info: afd. Waregem-Zulte, Peter Depodt: 056/61.04.55 en afd. Schelde-Leie, Karel De Waele: 09/386.45.60.

VLAAMS-BRABANT

Zondag 6 juli 2003

Kampenhout

Florawandeling in het Torfbroek, start om 14u Kerkplein van Weerde. Einde rond 17u.

Info: afd. Zemst, Jeanne Peeters: 015/61.20.86.

Zondag 13 juli 2003

Bertem

Inventarisatie van het natuurgebied Koeheide, start om 9u parking gemeentehuis van Bertem. Einde rond 12u. Deelname gratis.

Info: afd. Leuven, Etienne Ruys: 0476/55.03.57.

Zondag 3 augustus 2003

Epegem (Zemst)

Pimpernelwandeling in de Dorent, start om 14u parking café Jagershof, hoek Daalweg/Grimbergsesteenweg, Epegem. Einde rond 17u.

Info: afd. Kapelle-op-den-Bos en afd. Zemst, Jeanne Peeters: 015/61.20.86.

Zaterdag 16 augustus 2003

Bertem

Inventarisatie van het natuurgebied Koeheide, start om 9u parking gemeentehuis van Bertem. Einde rond 12u. Deelname gratis.

Info: afd. Leuven, Etienne Ruys: 0476/55.03.57.

Zondag 17 augustus 2003

Meerbeek

Wandeling in De Rotte Gaten: Vegetatie in vochtige gebieden, start om 14u parking aan Sint-Antoniuskerk van Meerbeek. Laarzen. Einde rond 17u.

Info: afd. Kortenberg, Toon David: 02/759.52.00.

Zondag 31 augustus 2003

Langdorp (Aarschot)

Heide- en duinenwandeling in de Molenheide, start om 14u Heimolen, Windmolenstraat, Langdorp. Einde rond 17u. Deelname gratis.

Info: afd. Aarschot, Luc Storms: 016/50.12.13.

LIMBURG

Zaterdag 9 augustus 2003

Leut (Maasmechelen)

Plantenstudiedag in de omgeving van Leut, start om 9u kerk van Leut, Kerkplein. Laarzen, loep, flora's, picknick, drank. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: Nationale Werkgroep Botanie, Miel Opdenacker: 089/56.54.71.

Zondag 17 augustus 2003

Heppen (Leopoldsburg)

Heidewandeling op de Gerheserheide, start om 9u zwembad De Merel, Op 't Zand, Heppen. Einde rond 12u.

Info: afd. Leopoldsburg, Heppen en Beverlo, Guy Vanzeir: 011/39.11.69.

Zondag 24 augustus 2003

Koersel (Beringen)

Zomerwandeling : De kleuren van bos en heide, start om 14u BC De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel. Verrekijker. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden aan de leiband. Deelname gratis. Randanimatie: heidelandschappen toveren met waterverf.

Info: Bezoekerscentrum De Watersnip, Jan Kenens: 011/45.01.91, jan.kenens@lin.vlaanderen.be.

Maasmechelen

Natuurwandeling: Mechelse Heide in bloei, start om 14u parking De Salamander, J. Smeetslaan/Steenweg naar As, Maasmechelen. Verrekijker. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden aan de leiband. Deelname gratis.

Info: afd. Maasland Zuid, Marcel Bex: 089/76.72.57.

Meeuwen-Gruitrode

Heidewandeling op het militair domein, start om 9u parking RLKM, Weg naar Zwartberg, Meeuwen-Gruitrode. Stevig schoeisel. Einde rond 11u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: afd. Meeuwen-Gruitrode, Michel Broeckmans: 011/79.39.64.

Zondag 31 augustus 2003

Diepenbeek en Genk

Heidewandeling in De Maten, start om 14u parking aan de sluizen van het Albertkanaal, Havenlaan, Diepenbeek. Einde rond 16u30.

Info: afd. Diepenbeek, David Berx: 089/24.77.02.

Zondag 7 september 2003

Kwaadmechelen (Ham)

Fietstocht met bezoek aan kruidentuin te Lummen, start om 13u Natuurcentrum Den Haas, Broekstraat z/n, Kwaadmechelen. Einde rond 18u.

Info: afd. Ham, Ernest Huygens: 011/42.81.78, ernest@fregates.be.

BRUSSEL

Zondag 3 augustus 2003

Anderlecht

Op zoek naar dieren en planten in de Vogelzangbeekvallei, start om 9u en 13u30 ingang kerkhof van Anderlecht, Sint-Janskruidlaan. Laarzen bij regenweer, verrekijker, natuurgidsen, materiaal voor insectendeternatie- en inventarisatie. Einde rond 16u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis. O.V.: tram 56.

Info: afd. Brussel, Peter Van Bellinghen: 02/640.19.24, vogelzang@easynet.be en Jan Paenhuysen: 0485/94.83.79, jan.morgaine@pi.be.

Zondag 21 september 2003

Tervuren

Herfstwandeling in het arboretum van Tervuren, start om 14u kerk van Nossegem. Einde rond 17u. Carpooling. Geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Deelname gratis/leden en € 2,50/niet-leden.

Info: afd. Zaventem, Danny Blockmans: 02/757.90.16 en Stephaan De Smedt: 02/720.69.25, stephaan.desmedt@pandora.be.

Verslag van de monitoringsexcursie langs de Westkust **(FLO.WER 25 mei 2003)**

Godfried Warreyn

Een achttal botanisten verzamelde aan de kerk van Lombardzijde onder een druilerig regentje. Het eerste gebied dat we wilden verkennen was een mooi duingrasland tussen de kerk van Westende en de kustbaan. Het hoofddoel van de excursie was het secuur in kaart brengen van enkele zeldzame soorten maar tegelijkertijd werden ook alle andere soorten aangestreept.

Gelukkig was de regen gestopt en waren de satellieten op post ergens ver boven ons zodat Wouter bij elke aandachtsoort de juiste coördinaten kon bepalen.

Enkele van die soorten: Kegelsilene, Gewone vleugeltjesbloem, Glad parelzaad, Walstrobremraap, Duinviooltje, Duinfakkelgras, Kleine ruit. Telkens vonden we mooie populaties. Minder talrijk: Kleine rupsklaver, Ruwe klaver en Tengere distel.

Een grote verrassing was een helling vol Duinroosjes want dikwijls wordt gezegd dat alleen de Westkust ten zuiden van de IJzer Duinroosjes herbergt.

Een opvallend talrijke maar eerder onverwachte soort in de duinen was de Gewone pastinaak. Tegen de middag hadden we het duingraslandje al redelijk goed geïnventariseerd en vonden we in Westende een café waar we onze boterhammetjes konden opeten.

Na de middag, en dit keer onder een stralend zonnetje, gingen we een ander duingrasland verkennen gelegen tussen en tegenover diverse campings. We stelden er ons niet al teveel van voor maar we begonnen met een enorme verrassing: een populatie van vele tientallen Aarddistels. De enige andere mooie populatie die we kennen ligt in de duinen van Ter Yde in Oostduinkerke maar die is veel kleiner. Nog een andere bijzondere soort die daar heel goed vertegenwoordigd is is het Geel zonneroosje. Opnieuw vonden we veel Gewone vleugeltjesbloem en nogal wat Glad parelzaad. Een onopvallend klein ding bleek de Scheve hoornbloem te zijn. Ook vonden we weer enkele exemplaren van de Walstrobremraap. En opnieuw stond de Kegelsilene gewoon langs de weg waar er maar weinig concurrentie was.

We gingen nog op zoek in de omgeving van het kamp van Lombardzijde naar Bokkenorchis en Blauwe bremraap maar vruchteloos, het was waarschijnlijk nog iets te vroeg. In het terugkeren zagen we opnieuw een twintigtal Tengere distels.

Als besluit van deze interessante dag gingen we nog even naar het Reservaat "De IJzermonding". De planten die we daar konden bewonderen waren: Zeealsem, Grote kaardebol, Gerande schijnspurrie, Pijlkruidkers, Strandbiet, Lamsoor en Zeekraal.

Het mooiste was zeker een uitgestrekt veld bloeiend Melkkruid. Als toemaatje kregen we er nog een Kleine zilverreiger te zien.

Het was een fijne dag geweest met een sympatiek groepje en zeker niemand heeft het zich beklaagd deel genomen te hebben aan deze excursie.

Dank aan Wouter Van Landuyt en Sam Provoost die ons geduldig van alles uitgelegd hebben.

Tellima grandiflora nieuw voor de Antwerpse binnenstad.
Bonapartedok opnieuw geteisterd door herbiciden.

Erik Molenaar, Steven Keteleer en Wim Strecker.

Tijdens de voorbereiding van een geleide urbane natuurwandeling troffen wij een ons onbekende plant aan op de oude noordelijke kademuur van het Bonapartedok. Hij groeide in gezelschap van Mannetjesvaren, Bezemkruiskruid, Vlinderstruik en Tongvaren. De muur was onderhevig aan enige erosie, mede veroorzaakt door percolerend water. De bakstenen muur staat in zuidexpositie en werd beschaduwd door een permanent aangemeerde boot op 2,5 m van de kade. Toen tijdens levering van keukenwaren op de restaurantboot een grote verpakte worst over boord viel en deze uit het water moest gevist worden, zagen wij kans om dezelfde schuit te benutten voor digitale opnamen en het oog in oog staan met de onbekende flora. (De worst werd veilig aan boord gebracht.)

Met dit bootje werden dus details gefotografeerd omdat de soort en het genus ons onbekend bleven. Bloeistengels van vorig jaar waren eveneens te zien. Vorig jaar was de soort dus al aan onze aandacht ontsnapt. De planten hadden van verre een aspect van Muursla, maar de bloembouw en beharing was hiemee in tegenspraak. Ribesachtige bladeren en reseda-achtige bleekgroene minuscule geveerde bloemblaadjes stelden ons voor een raadsel. Filip Verloove kon snel een antwoord brengen op onze vreemde vondst nadat de digitale opnamen waren gemaïld :

Bijzonder leuk: dit is Tellima grandiflora (Saxifragaceae), een soort die recent steeds vaker begint te verwilderen en naar inburgering neigt (zie mijn rapport). Normaal komt die soort vooral voor in vochtige bossen. Na het afsluiten van mijn rapport is ook een grote groeiplaats bekend geraakt (Geert Heyneman) uit een bronbos ergens rond Sint-Lievens-Esse (dacht ik). Benieuwd hoe die soort in het dok geraakt is.... (ze wordt vooral in parkachtige milieus gekweekt)!

Filip Verloove

Toen de geleide wandeling een week later doorging hoefde de nieuwe vondst niet meer getoond te worden. Over vele meters was de muurflora volledig doodgespoten. Vlak te voren was ook een zeer oude wijnrank net boven de waterlijn van het nabij gelegen Willemdok vernietigd. Nochtans hebben we de laatste 10 jaar herhaaldelijk contacten gelegd met de stadsdiensten. Dit soort problemen lijkt in Antwerpen onoplosbaar.

Nieuwsbrief ZWAMMEN

**3e jaargang, nr. 2
mei 2003**

natuurpunt
Studie

Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt

Momenteel zijn er in Vlaanderen 12 paddestoelenwerkgroepen van Natuurpunt actief. Zij organiseren talloze excursies waarbij aandacht besteed wordt aan educatie. De werkgroepen doen aan inventarisatie van gebieden. Deze gegevens worden systematisch ingevoerd op uurhokniveau (4 km x 4 km) of op kwartierhokniveau (1 km x 1 km). Deze gegevens kunnen op termijn gebruikt worden voor het samenstellen van een atlas. In Vlaams-Brabant werd in 2001 een atlasproject opgestart met ondersteuning van de provincie. Momenteel wordt naar 20 gemakkelijk herkenbare soorten die in bosgebieden voorkomen gekeken. U kan hier als vrijwilliger actief aan deelnemen. Nieuwe vrijwilligers zijn welkom: een handige brochure voor het herkennen en determineren van de soorten wordt gratis verspreid en er zijn talrijke cursussen voor beginners en educatieve wandelingen.

Informatie excursies, cursussen en atlasproject:

Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
015/ 29 72 11

Hans Vermeulen
Graatakker 11
2300 Turnhout
tel. 014 47 29 53

E-mailadres:

Hans.Vermeulen@natuurpunt.be

Roosmarijn.Steeman@natuurpunt.be

Paddestoelenproject in Vlaams-Brabant – verslag werkjaar 2002 (2)

Roosmarijn Steeman

Dit artikel is een vervolg op het artikel dat in vorige nieuwsbrief is verschenen. Dit deel van het artikel handelt over Rode-Lijstsoorten. In het laatste deel van dit vervolgartikel dat in de volgende nieuwsbrief zal worden opgenomen zal een overzicht gegeven van de 20 aandachtsoorten in dit project.

Rode-Lijstsoorten

De Rode Lijst die in de databank is opgenomen is de lijst afkomstig uit het onderzoek van WALLEYN & VERBEKEN (2000).

Deze lijst bevat de Categorieën:

- 0 Uitgestorven in Vlaanderen (geen waarnemingen sinds 1981)
- 1 Met uitsterven bedreigde soorten
- 2 Bedreigde soorten
- 3 Kwetsbare soorten
- Z Zeldzame soorten
- B Waarschijnlijk bedreigde
- A Achteruitgaand
- ? Onvoldoende gekend
- N Momenteel niet bedreigd

WALLEYN & VERBEKEN (2000) onderzochten 554 soorten uit verschillende groepen.

187 van deze soorten vallen onder de categorie “Momenteel niet bedreigd”. Van de overige 367 soorten kan gesteld worden dat deze sterk achteruitgaan, of dat er een bedreiging aan hun voortbestaan verbonden is.

Deze Rode Lijst bevestigt de algemene opvatting dat het met verschillende paddestoelen zorgwekkend slecht gaat in Vlaanderen.

Als omslagdatum voor het bepalen van de achteruitgang van de verschillende soorten is de datum van 1 januari 1986 gekozen. Soorten die sinds 1981 niet meer waargenomen zijn worden als uitgestorven beschouwd.

Momenteel beschikken we in onze databank over waarnemingen van 117 Rode Lijstsoorten (Walleyne & Verbeken, 2000) in de provincie Vlaams-Brabant.

Naast deze rode lijst categorie is ook een aanduiding over de zeldzaamheid in de Rode Lijst tabel opgenomen. De categorieën zijn gebaseerd op VAN DER MAAREL (1971) en zijn opgenomen in tabel 1.

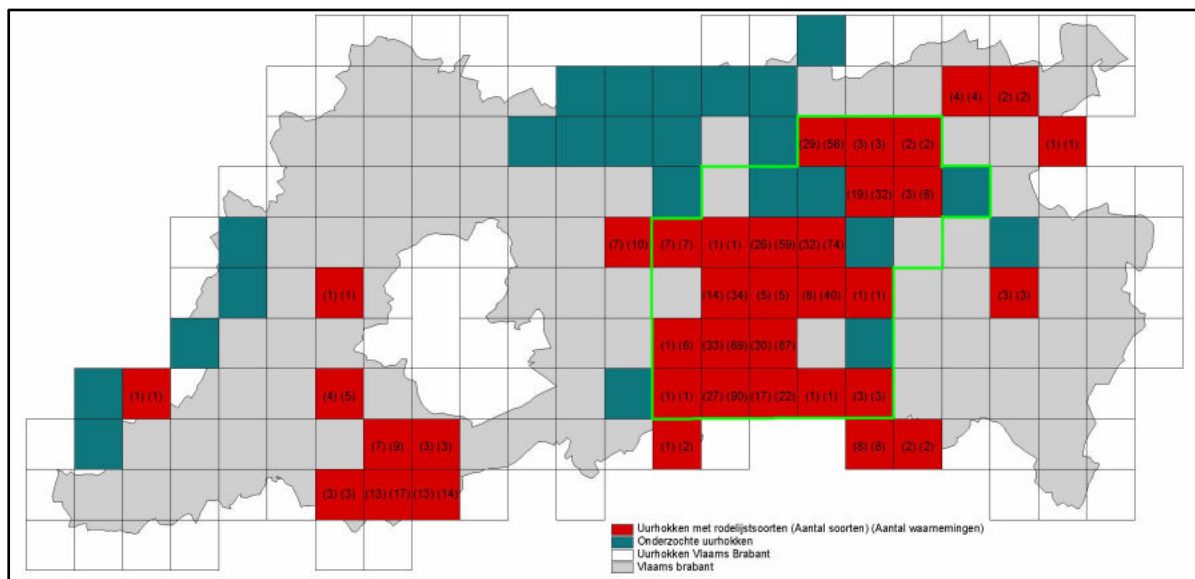
Onder de paddestoelwaarnemingen die in de databank opgenomen zijn komen er 13 uiterst zeldzame soorten voor.

Tabel 1 – De zeldzaamheidsklassen van VAN DER MAAREL (1971), hun omschrijving, percentage van voorkomen in de uurhokken en aantal uurhokken in Vlaanderen.

Afkorting	Omschrijving	% Uurhokken in Vlaanderen waarbinnen de soort voorkomt	Aantal uurhokken in Vlaanderen waarbinnen de soort voorkomt
ZZZ	Uiterst zeldzaam	<0.2	1
ZZ	Zeer zeldzaam	0.2-0.6	2-3
Z	Zeldzaam	0.6-2	4-10
VZ	Vrij zeldzaam	2-5	11-27
MA	Matig algemeen	5-10	28-54
VA	Vrij algemeen	10-25	55-137
A	Algemeen	25-45	138-247
AA	Zeer algemeen	>45	248-540

Analyse en bespreking van de waarnemingen van Rode-Lijstsoorten (Walley & Verbeken)

Uurhokken waar Rode-Lijstsoorten voorkomen

Figuur 1 – Ligging uurhokken waar Rode Lijst en achteruitgaande soorten waargenomen werden.

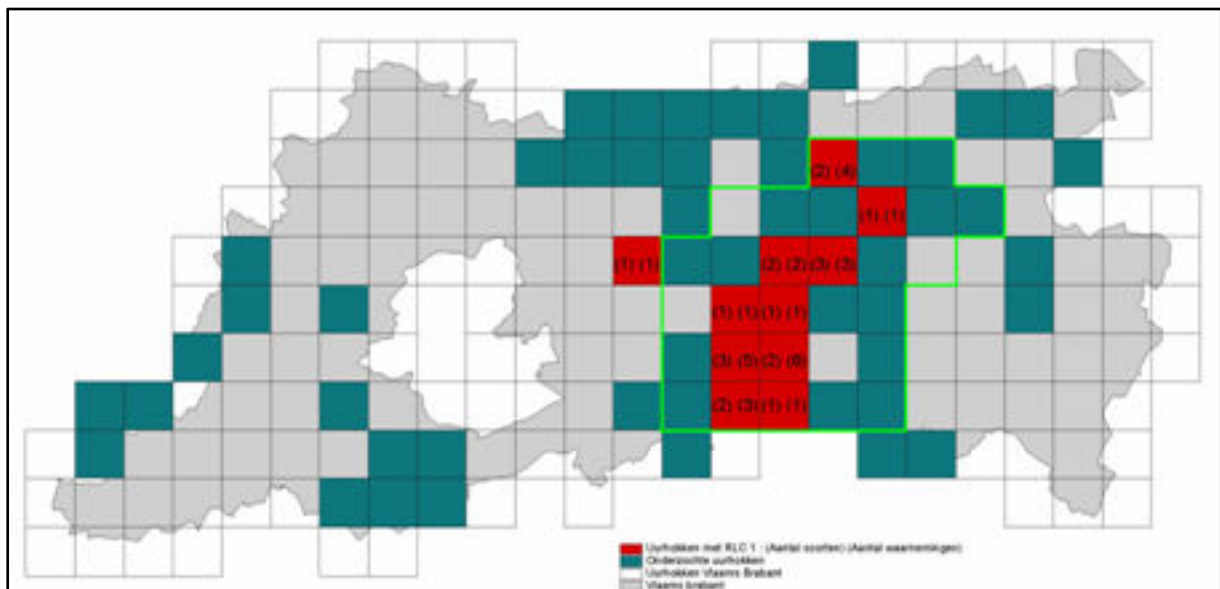
Van de 26 uurhokken waarvan we over gegevens beschikken van de ZWAM, zijn er 21 uurhokken (Figuur 1) waarin Rode-Lijstsoorten waargenomen zijn (Walley & Verbeken, 2000). In de uurhokken die het meest bezocht werden, zien we dat de meeste Rode-Lijstsoorten twee tot meerdere keren waargenomen zijn. De uurhokken waar de minste waarnemingen gebeurden, vallen samen met de uurhokken waar geen Rode-Lijstsoorten zijn waargenomen. Deze uurhokken dienen aldus frequenter geïnventariseerd te worden.

Uurhokken met Rode-Lijstsoorten Categorie 1 – Met uitsterven bedreigd.

Van de 26 uurhokken waarvan we over gegevens van de ZWAM beschikken, zijn er 10 hokken waarin soorten werden aangetroffen die met uitsterven bedreigd zijn (Figuur 2). Deze, in totaal 10 aangetroffen soorten (zie tabel 2), werden voornamelijk aangetroffen in de best onderzochte uurhokken. De meeste soorten werden slechts één keer waargenomen. Wanneer we de status van deze soorten volgens de standaardlijst van Nederland door Arnolds et al. (1995) vergelijken met de Rode Lijst voor Vlaanderen van Walley & Verbeken (2000), merken we dat er enkele verschillen zijn. Twee soorten, *Lactarius piperatus* (Chartreuzenbos, 1990) en *Tricholoma vaccinum* (Everberg, 1986) die elk één keer werden waargenomen zijn vermoedelijk uitgestorven in Nederland.

De ecologische groep waartoe paddestoelen behoren wordt aangeduid met een universele code. Hieronder wordt de verklaring van de in dit verslag gebruikte codes gegeven:

- Em Ectomyorrhizavormers
- Pn Necrotrofe parasieten
- Sh Houtsaprophyten
- Sk Saprophyten op kruidachtige plantendelen
- St Terrestrische saprophyten

Figuur. 2 – Ligging van de uurhokken waar soorten die met uitsterven bedreigd zijn waargenomen werden.

Tabel 2 – Overzicht van de met uitsterven bedreigde soorten die waargenomen werden in de regio Leuven, hun Rode-Lijstcategorie in Nederland (Arnolds et al., 1995), hun ecologische groep en habitat.

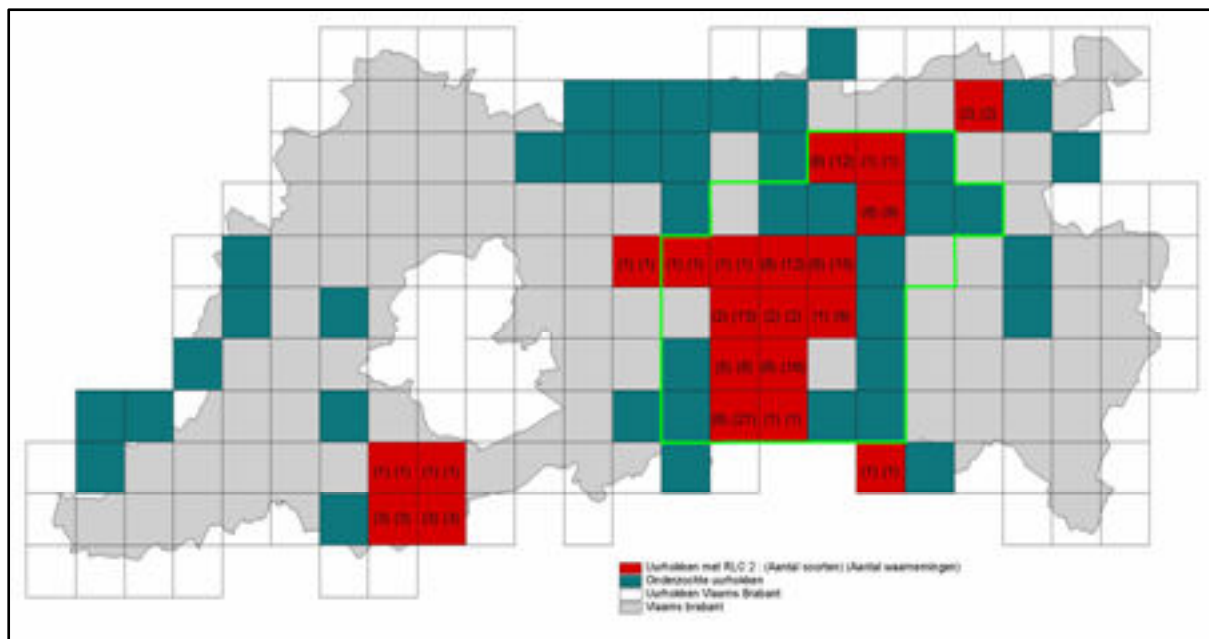
Soorten	Rode Lijst Nederland	Ecologische groep	Habitat
<i>Boletus calopus</i>	2	Em	Onder Beuk en Eik, op zeer schrale zure, voedselarme zandgrond
<i>Cantharellus friesii</i>		Em	
<i>Hericium coralloides</i>	1	Sh	Op grote sterke verrotte stammen van Beuk.
<i>Lactarius piperatus</i>	0	Em	Onder Zomereik op matig voedselrijke zure zandgrond
<i>Marasmiellus perforans</i>		Sh	
<i>Phellodon niger</i>	1	Em	Onder Eik en Beuk, op zeer voedselarme, droge, verstoven zandgrond en schrale wegbemen
<i>Russula adusta</i>	MNB	Em	Onder Den, op zandgrond
<i>Sarcodon scabrosus</i>	2	Em	Onder Eik en Beuk in loofbossen op zeer voedselarme zandgrond en in schrale wegbemen
<i>Tricholoma vaccinum</i>	0	Em	Onder naaldbomen op voedselarme zandige bodem
<i>Tricholoma virgatum</i>	1	Em	Onder naald – en loofbomen op voedselarme, zure tot basische, zandige bodem of rivierklei

Uit tabel 2 kunnen we afleiden dat de meerderheid van de met uitsterven bedreigde soorten die aangetroffen werden mycorrhizavormers zijn met Eik en Beuk. De soorten zijn tevens bijna allen kenmerkend voor voedselarme grond. De grootste bedreiging voor deze soorten is aldus vermesting.

Uurhokken met Rode-Lijstsoorten Categorie 2 – Bedreigd

Van de 26 hokken waarvan we over gegevens beschikken van de ZWAM, zijn er 14 (Figuur 3) hokken die Rode-Lijstsoorten bezitten uit categorie 2 (Walley & Verbeken, 2000). Ook in de regio Halle waar nu twee jaar intensief geïnventariseerd werd in het najaar door de werkgroep Zuidwest-Brabant, werden in 4 van de 6 onderzochte hokken Rode-Lijstsoorten uit deze categorie aangetroffen.

Momenteel zitten er in de databank 31 waargenomen soorten die bedreigd zijn (zie tabel 3).

Figuur 3 – Ligging van de uurhokken waar bedreigde soorten zijn waargenomen.

Tabel 3 – Overzicht van de bedreigde soorten die waargenomen werden in Vlaams-Brabant, hun Rode-Lijstcategorïe in Nederland (Arnolds et al., 1995) hun ecologische groep en habitat.

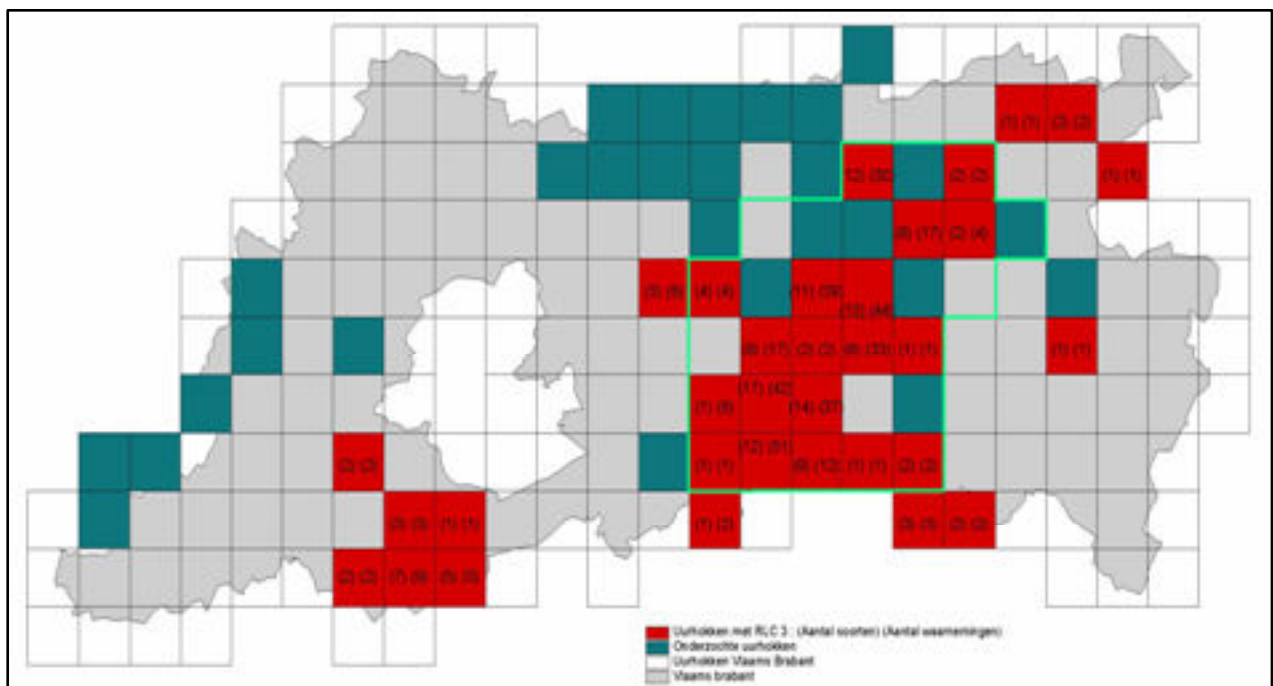
Soorten	Rode-Lijst Nederland	Ecologische groep	Habitat
<i>Amanita franchetii</i>	1	Em	Onder Beuk en Eik, op kalkrijke tot neutrale rivierklei.
<i>Amanita strobiliformis</i>	2	Em	Onder Beuk, op rivier- en beekklei en kalkhoudende leem.
<i>Boletus queletii</i>	1	Em	Onder Beuk in schrale lanen en bemen op kalkhoudend duinzand en rivierklei.
<i>Cantharellus ferruginascens</i> s.l.		Em	
<i>Cantharellus tubaeformis</i>	2	Em	Onder Beuk, vooral op voedselarme, zure zandgrond met dunne strooisellaag
<i>Chroogomphus rutilus</i>	3	Em	In Naaldbossen, onder Grove en Zwarte den, op droge, zwak zure tot basische, strooiselame zandgrond.
<i>Collybia fuscopurpurea</i>		St	
<i>Craterellus cornucopioides</i>	1	Em	Onder Beuk of Zomereik, op zand- of leembodems
<i>Disciotis venosa</i>	-	St	Op kale of met mos bedekte

			bodem in loofbos op voedselrijke leem of klei
<i>Geoglossum fallax</i>	3		In onbemeste graslanden op droge bodems, in wegbemen en in loofbossen op vochtige voedselrijke klei
<i>Gyromitra esculenta</i>	3	St	Op kale grond of op strooisel onder naaldbomen, vaak op verrijkte plaatsen
<i>Hydnellum spongiosipes</i>	2	Em	Onder Eik en Beuk, op zeer voedselame en humusame, verstoven zandgrond.
<i>Lactarius decipiens</i>	3	Em	Onder Eik, op vochtige, iets kalrijke zand- of kleigrond
<i>Lactarius mammosus</i>	2	Em	Onder Den, op zure, voedselame zandgrond.
<i>Lactarius trivialis</i>	1	Em	Onder Berk of Den, op voedselame, zure zand- of leembodem
<i>Leccinium carpini</i>		Em	
<i>Mitrula paludosa</i>	2	Sk	Op onder water liggende, rotte bladeren van Eik, Spar of Den, in gemengde bossen op voedselame zandgrond, venen en moerassen, ook in elzenbroekbos
<i>Neolentinus lepideus</i>		Sh	
<i>Otidea leporina</i>	3	Em? (St)	Tussen strooisel of op humusam kalkrijk zand, hoofdzakelijk onder Den
<i>Phellodon confluens</i>	1	Em	Onder Zomereik, Amerikaanse eik en Beuk, op droog zeer voedsel- en humusam verstoven zand.
<i>Phellodon melaleucus</i>	1	Em	Onder Eik en Naaldbomen, op zeer voedselam droog stuifzand.
<i>Phylloporus pelletieri</i>	1	Em	Onder Eik, op matig voedselrijke, zandige en lemige bodems
<i>Russula badia</i>		Em	
<i>Russula laurocerasi</i>		Em	Vooraf onder Eik maar ook onder Beuk, op zand, leem en klei.
<i>Russula turci</i>	2	Em	Onder Den, op kalkhoudende of lemige zandbodem.
<i>Russula veternosa</i>	2	Em	Onder Beuk, op klei, zavel en kalkhoudend zand
<i>Russula violacea</i>	4	Em	Vooraf onder Eik, op leem en

			klei
<i>Sarcodon imbricatus</i>	1	Em	Onder Grove den, in naaldbossen op zeer voedsel- en humusam stuifzand.
<i>Sarcodon lepidus</i>	1	Em	Onder Zomereik, Amerikaanse eik en Beuk op zeer voedsel- en humusam stuifzand en in zeer schrale wegbemen.
<i>Suillus granulatus</i>	3	Em	Onder Grove Den en Zwarte Den, op droge strooiselame, matig zure tot basische, vaak kalkhoudende zandgrond
<i>Tricholoma portentosum</i>	2	Em	Onder Grove den op zeer voedselame, droge, zeer humusame zandgrond.

De meerderheid van de aangetroffen Rode-Lijstsoorten uit categorie 2 zijn symbionten en komen voor op voedselam, kalkrijke zand - of leemgrond. Achteruitgang is dus te wijten aan verzuring en vermessing. Sterke achteruitgang van *Mitrula paludosa* is te wijten aan het verdwijnen van onvervuilde brongebieden, o.a. door ontwatering en vermessing.

Uurhokken met Rode-Lijstsoorten Categorie 3 – Kwetsbaar

Figuur 4 – Ligging van de uurhokken waar kwetsbare soorten voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant.

In de 26 uurhokken waarvan we over gegevens beschikken van de ZWAM, zijn er 18 uurhokken (Figuur 4) waarin soorten uit categorie 3 van de Rode Lijst van Vlaanderen (Walleyne & Verbeken, 2000) werden gevonden. In elk van de 6

uurhokken die nu gedurende 2 jaar grondig onderzocht werden door de werkgroep Zuidwest-Brabant, werden Rode-Lijstsoorten aangetroffen uit categorie 3. In totaal werden 50 Rode-Lijstsoorten uit categorie 3 aangetroffen in de provincie (tabel 4).

Tabel 4 – Overzicht van de kwetsbare soorten die waargenomen werden in de provincie Vlaams-Brabant met hun Rode-Lijstcategorie in Nederland (Arnolds et al., 1995), de ecologische groep waartoe ze behoren en de habitat waar ze voorkomen.

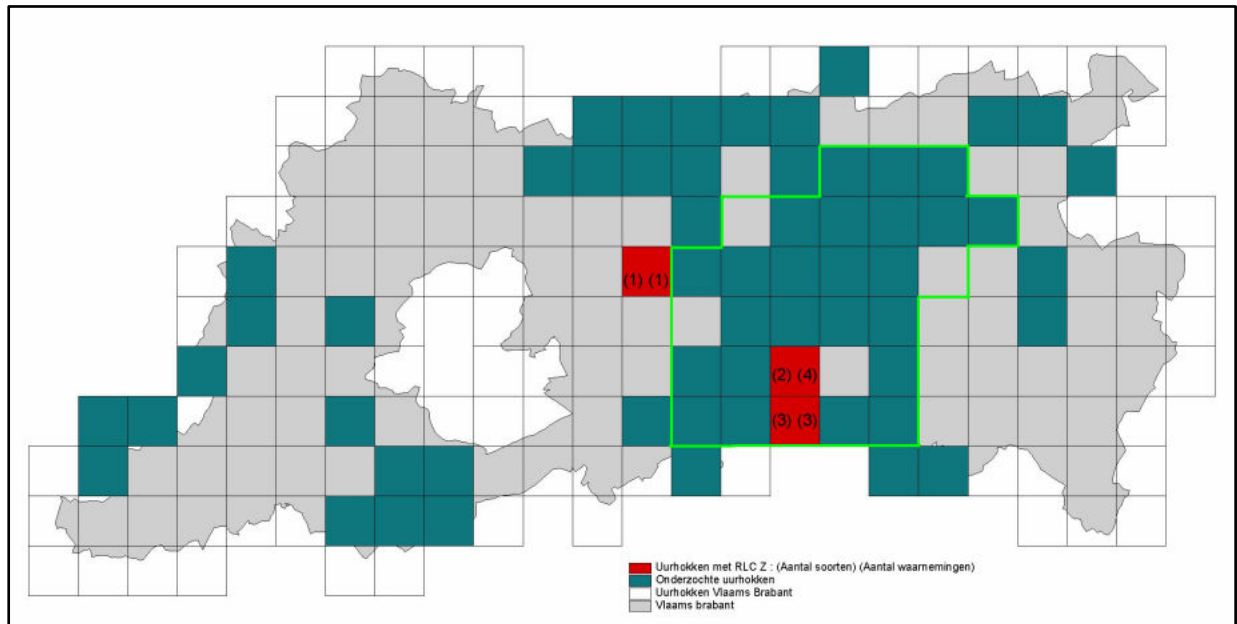
Soorten	Rode Lijst Nederland	Ecologische groep	Habitat
<i>Amanita gemmata</i>	3	Em	Onder Den, Beuk en Eik, op amezure zandgrond
<i>Amanita porphyria</i>	2	Em	Vooral onder Den, maar ook Eik, Beuk, Berk en Spar, op ameleistocene zandgrond.
<i>Amanita virosa</i>	2	Em	Vooral onder Beuk, maar ook onder Eik en Berk.
<i>Boletus aereus</i>	1	Em	Onder Eik en Beuk, in min of meer schrale grazige wegbemen op droge zwak zure tot basische zavel, leem en rivierklei.
<i>Boletus appendiculatus</i>	1	Em	Onder Eik, Beuk en Haagbeuk in min of meer schrale lanen op zwak zure tot basische leem en klei.
<i>Boletus impolitus</i>	2	Em	Onder Eik en Beuk in oude lanen en bemen op kalkhoudende, vochtige rivierklei.
<i>Boletus luridus</i>	3	Em	Vooral onder Beuk, Eik of Linde, vooral in lanen en wegbemen op zwak zure tot basische klei-, leem- en humeuze kalkhoudende zandgrond
<i>Boletus reticulatus</i>		Em	Vooral onder Eik en Beuk, in schrale lanen op zure tot zwak zure, zandige of lemige bodems
<i>Boletus satanas</i>	1	Em	Onder oude loofbomen, voornamelijk Beuk, in schrale lanen en wegbemen, voornamelijk op kalkhoudende rivierklei en duinzand.
<i>Calvatia utriformis</i>		St	Vooral op zandige, maar ook op lemige tot kleiige bodems, op met mos begroeide plekken in de duinen en in zandige, zwak bemeste droge graslanden, bossen, parken en lanen
<i>Cantharellus cibarius</i>	3	Em	Vooral onder Eik, Grove den, Berk en Beuk, voornamelijk op

			voedselame zure zandgronden met weinig humus en een ondergroei van mossen en/of korstmossen
<i>Collybia tuberosa</i>	3	St (Pn?)	In groepen op dode, gemummificeerde resten van paddestoelen (Melkzwammen en Russula's), of in humus of grof strooisel op voedselame zand - of leembodems
<i>Creolophus cirratus</i>	4	Pn (Sh)	
<i>Crinipellus scabellis</i>		Sk (Sh)	Op grassen en grasresten in de zeeduinen, schrale graslanden en open struwelen, vooral op kalkrijke droge bodems en op takjes in bossen op kalkrijke klei of leem
<i>Geastrum fimbriatum</i>		St	Meestal op zandige, maar ook klei- en leembodems, vooral in naaldbossen bij Fijnspar en Den
<i>Helvella macropus</i>		St	Vooraf onder Beuk of Eik, op humeus zand of leem
<i>Hydnellum conrescens</i>	2	Em	Vooraf onder Eik en Beuk, op zeer voedselame verstoven zandgrond
<i>Hydnum repandum</i>	3	Em	Vooraf onder Beuk, op matige tot zwak zure, mesotrofe, zandige en lemige bodems
<i>Hygrocybe psittacina</i>	3	St	In kortgrazige graslanden, wegbemen, dijkellingen en grazige plekken in duinen, op zand- en kleibodems
<u>Hygrophorus eburneus</u>	1	Em	Onder Beuk en Zomereik in oude lanen en bossen op matig droge, zwak zure, matig voedselrijke, kleiige en zandige bodems met dunnen strooisellaag
<i>Leccinum versipelle</i>	2	Em	Onder Berk, langs lanen op voedselame, droge, zandige of lemige bodems
<i>Lentinus conchatus</i>	3	Sh	Witrot-veroorzakend, op stammen en stronken van loofbomen, onder meer Beuk en Berk.
<i>Lycoperdon umbrinum</i>		Sh	Op kalkloze, neutrale tot zure, humusrijke, meestal zandige bodems
<i>Marasmius alliaceus</i>		Sh	
<i>Morchella esculenta</i>		St	Op wortels van bomen, struiken en kruidachtige planten, op humeus zand, leem of klei, ook op brandplekken
<i>Morchella semilibera</i>		St	Op humeuze voedselrijke grond onder loofbomen, in parken en

			moestuinen
<i>Otidea cochleata</i>	2	Em?(St)	Op humusame klei of leem, onder loofbomen
<i>Otidea onotica</i>	2	Em?(St)	Tussen strooisel en op humusame bodem onder loofbomen (vooral Eik)
<i>Paxillus atrotomentosus</i>	3	Sh	Bruinrot-veroorzakend, op stronken van naaldbomen, soms op dood ondergronds hout of aan de voet van levende bomen, op voedselame zandige bodem
<i>Pleurotus dryinus</i>		Pn	Meestal op levende stammen, ook op dode stammen en stronken, meestal op Beuk, populier en Eik.
<i>Pseudocraterellus undulatus</i>	2	Em	Vooral onder Eik en Beuk, op klei en voedselame zand- en leembodems
<i>Rhizina undulata</i>		Pn?	Op naaldbomen, vruchtlichamen verschijnend op brandplekken in verschillende stadia of op verbrand hout, in naald- en gemengde bossen en op kapvlakten
<i>Russula azurea</i>		Em	
<i>Russula emetica s.s.</i>		Em	
<i>Russula luteotacta</i>	2	Em	Onder Eik, Beuk, Linde en Populier, op kalkhoudend zand, leem of klei
<i>Russula maculata</i>	4	Em	Onder Eik, Beuk, Linde en Populier, op kalkhoudend zand en klei.
<i>Russula melliolens</i>		Em	Onder Beuk en Eik in lanen op klei
<i>Russula odorata</i>	3	Em	Onder Eik in bemen
<i>Russula pectinata</i>		Em	Onder Eik, in lanen op lemige bodem
<i>Russula pseudointegra</i>	3	Em	Onder Eik en Beuk vooral in lanen op voedselrijke klei of leem.
<i>Russula queletii</i>	3	Em	Onder Spar op kalkrijke bodem
<i>Russula solaris</i>	3	Em	Onder Beuk in lanen en bossen op matig voedselrijke bodems
<i>Russula sororia s.s.</i>		Em	Onder Eik op kalkrijk duinzand en op klei
<i>Sarcoscypha austriaca</i>		Sh	Op verteerd hout van Wilg en Els in loofbos op vochtige voedselrijke grond
<i>Sarcoscypha coccinea</i>		Sh	Op verteerd loofhout
<i>Strobilomyces strobilaceus</i>	1	Em	Onder loofbomen in oude hellingbossen op vrij arme, lemige bodem
<i>Suillus variegatus</i>	2	Em	Onder Grove en Zwarte den op strooiselame, voedselame, droge, zandige bodems
<i>Tricholoma album</i>		Em	Vooral onder Eik, ook onder Berk, op kalkhoudende voedselrijke zandige of kleiige bodems

<i>Tricholoma columbetta</i>	2	Em	Onder Eik, op zure zandige bodems zonder dikke strooisellaag
<i>Tricholoma imbricatum</i>	2	Em	Onder Den op voedselarme, zandige en lemige bodems

Rode - Lijstcategorie Z – Zeldzaam

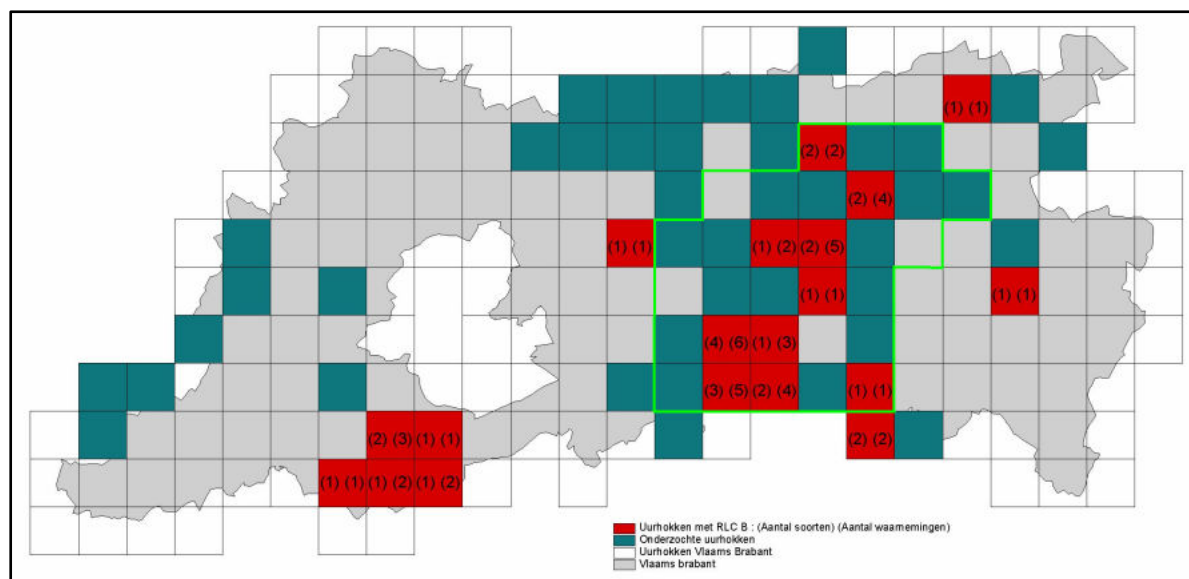
Figuur 5 – Ligging van de uurhokken waarin zeldzame soorten werden waargenomen in de provincie Vlaams-Brabant.

Van de 26 uurhokken waarvan we over gegevens beschikken van de ZWAM, werd in slechts 2 uurhokken (Figuur 5) soorten teruggevonden die als zeldzaam worden aangeduid in de Rode Lijst van Vlaanderen (Walley & Verbeken, 2000). In totaal werden in de provincie slechts 4 soorten uit deze categorie teruggevonden.

Tabel 5 – Overzicht van de zeldzame soorten die waargenomen werden in de provincie Vlaams-Brabant met hun Rode-Lijstcategorie in Nederland (Arnolds et al., 1995), hun ecologische groep en hun habitat.

Soorten	Rode Lijst Nederland	Ecologische groep	Habitat
<i>Collybia hariolorum</i>	1	St	In grof strooisel van loofbossen, vooral bij Beuk
<i>Hygrophorus nemoreus</i>	1	Em	Onder Eik, in oude bossen, op zure, zandige en lemige bodems met dunne strooisellaag
<i>Russula nauseosa</i>		Em	Onder Spar, op kalkhoudend zand en klei

Uurhokken met Rode-Lijstsoorten Categorie B – Waarschijnlijk bedreigd

Figuur 6 – Ligging van de uurhokken waarin soorten werden waargenomen die waarschijnlijk bedreigd zijn.

Van de 26 uurhokken waarvan we over gegevens beschikken van de ZWAM zijn er 10 uurhokken (Figuur 6) waarin soorten werden waargenomen die waarschijnlijk bedreigd zijn (Walley & Verbeken, 2000). In de regio rond Halle werden in 5 van de 6 uurhokken minstens 1 soort teruggevonden die waarschijnlijk bedreigd is.

In totaal werden in de provincie 8 soorten teruggevonden, die waarschijnlijk bedreigd zijn (tabel 6).

Tabel 6 – Waarschijnlijk bedreigde soorten (Walley & Verbeken, 2000) die waargenomen werden in de provincie Vlaams-Brabant met hun Rode-Lijstcategorie in Nederland (Arnolds et al., 1995), hun ecologische groep en hun habitat.

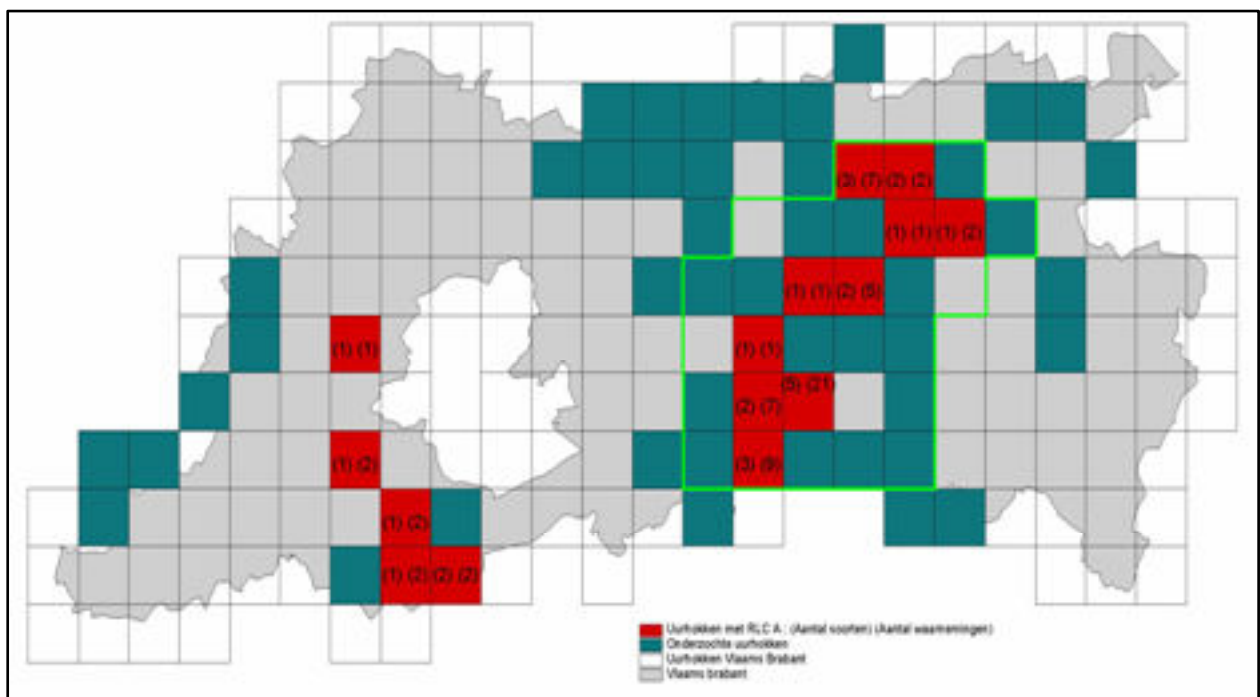
Soorten	Rode Lijst Nederland	Ecologische groep	Habitat
<i>Boletus radicans</i>	3	Em	Onder Eik en Beuk, in min of meer schrale lanen en bemen met oude bomen, voornamelijk op kalkhoudende rivierklei, soms op humusrijk, lemig zand.
<i>Hydnum rufescens</i>	1	Em	Onder loofbomen, op zwak zure, matig voedselrijke zandige en lemige bodems
<i>Hygrocybe pratensis</i>	3	St	Op de grond in oude, schrale graslanden, grazige wegbemen, langs dijken, op voedselarme

			zandige tot kleiige bodems
<i>Lactarius deterrimus</i>		Em	Onder Spar, in naaldbossen op matig droge, voedselrijke of kalkhoudende zand-, leem-, of kleigrond
<i>Lactarius fluens</i>	3	Em	Onder Beuk, op zee- en rivierklei en löss
<i>Leccinum quercinum</i>		Em	Onder middeloude tot oude Zomereik, langs lanen en bosranden, op humeuze, schrale, zure zand- en leembodems
<i>Russula grisea s.s.</i>		Em	Onder Eik, Beuk, soms Linde, vooral in lanen, maar ook in bossen op neutrale tot kalkhoudend-, zand-, leem- en kleigronden
<i>Russula insignis</i>		Em	Onder loofbomen, vooral Eik en Beuk, in lanen en bossen op enigszins kalkhoudend of lemig zand en klei.

Uurhokken met Rode-Lijstsoorten Categorie A – Achteruitgaand

In de regio Leuven werden in 10 van de 26 uurhokken, achteruitgaande soorten aangetroffen. Rond Halle werden in 3 van de 5 onderzochte hokken soorten uit deze categorie gevonden. In totaal werden in de provincie 6 achteruitgaande soorten aangetroffen (Figuur 7).

Figuur 7 – Ligging van de uurhokken waar achteruitgaande soorten werden waargenomen in de provincie Vlaams-Brabant.

Tabel 7 – Overzicht van de achteruitgaande soorten die waargenomen werden in de provincie Vlaams-Brabant, hun Rode Lijst categorie in Nederland (Arnolds et al., 1995), hun ecologische groep en habitat.

Soorten	Rode Lijst Nederland	Ecologische groep	Habitat
<i>Hygrophorus hypothejus</i>	3	Em	Onder Grove den, of Fijnspar, in jonge en volgroeide naaldbossen en bij vliegdennen op de heide, op voedselarme zandgrond met een dunne humuslaag
<i>Lactarius vellereus</i>	3	Em	Onder loofbomen, vooral Eik, op matig vochtige, zand-, leem- en kleibodem
<i>Marsmus quercophilus</i>		Sk	In groepjes op dood blad, zelden ook op takjes van Eik, Beuk of Esdoorn, op vrij voedselarme, kalkarme bodems en op zandige of lemige bodems in de binnenduinrand
<i>Russula drimeia</i>	3	Em	Onder Den, in naaldbossen op droge tot vochtige, kalkhoudende tot zure zandgronden
<i>Russula foetens</i>		Em	Onder Eik en Beuk, in lanen en bossen op zand-, leem- en kleigrond.
<i>Suillus luteus</i>		Em	Onder Grove en Zwarte den, in jonge naaldbossen en bij opslag op strooiselarme, droge, zure tot basische zandgrond

Bibliografie

ARNOLDS, E., KUYPER, T.W. & NOORDELOOS M.E. (red.) (1995) – Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse mycologische vereniging. 871 pp.

WALLEYN, R. & VERBEKEN, A., 1999. Een gedocumenteerde Rode Lijst van enkele groepen paddestoelen (macrofungi) van Vlaanderen. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 7: 1-84. Brussel.

Kalender activiteiten van 30 juni 2003 t/m 28 september 2003

Tim Polfliet, Tineke Thijs

PROVINCIE ANTWERPEN

Vrijdag 29 augustus 2003

Zuidrand Antwerpen

Cursus paddestoelen voor beginners. Theorie: 29/8 van 20 tot 23u. Praktijk: 6/9, 13/9, 20/9, 27/9, 4/10, 11/10, 18/10 en 25/10 van 9 tot 12u. Inschrijven vanaf 15 juli door storting van € 17 op rekening 000-0178083-88 van NP Zuidrand Antwerpen, J.F. Kennedylaan 22, Aartselaar met vermelding "paddestoelencursus beginners" + naam en telefoonnummer of e-mailadres.

Info en inschrijven: afd. Zuidrand Antwerpen, Catherine Vandercruyssen: 03/288.81.07, cvdx@pandora.be.

Zuidrand Antwerpen

Cursus paddestoelen voor gevorderden. Theorie: 29/8 van 20 tot 23u. Praktijk: 6/9, 13/9, 20/9, 27/9, 4/10, 11/10, 18/10 en 25/10 van 9 tot 12u. Inschrijven vanaf 15 juli door storting van € 17 op rekening 000-0178083-88 van NP Zuidrand Antwerpen, J.F. Kennedylaan 22, Aartselaar met vermelding "paddestoelencursus gevorderden" + naam en telefoonnummer of e-mailadres.

Info en inschrijven: afd. Zuidrand Antwerpen, Catherine Vandercruyssen: 03/288.81.07, cvdx@pandora.be.

Woensdag 3 september 2003

Tongerlo (Westerlo)

Cursus Paddestoelen. Theorie: 3/9 en 10/9, start om 20u vesperzaal, abdij van Tongerlo. Praktijk: 13/9 en 20/9. Deelname € 10/leden en € 15/niet-leden.

Info en inschrijven: afd. Grote Nete, Kris Dries: 014/54.77.34, kris.dries@pandora.be.

Vrijdag 5 september 2003

Putte

Cursus Paddestoelen. Theorie: 5/9 en 12/9, start om 19u parochiecentrum, Waverlei, Putte. Praktijk: 14/9 en 21/9. Deelname € 12/leden en € 20/niet-leden.

Info en inschrijven: afd. De Putter, Eddy Mampaey: 015/75.26.45, eddy.mampaey@skynet.be.

Zondag 28 september 2003

Herenthout

Paddestoelenwandeling in de Merodese bossen, start om 13u30 Natuurpuntlokaal, Hallaar en 14u parking Merodese bossen, Herenthout. Einde rond 16u30. Deelname gratis.

Info: afd. Grote Nete, Julien De Groof: 015/25.04.85.

Donderdag 2 oktober 2003

Kalfort (Puurs)

Cursus Paddestoelen. Theorie: 2/10 en 9/10 van 19u30 tot 22u30 Natuureducatief centrum Hof van Coolhem, Coolhemstraat, Kalfort. Praktijk: 11/10 en 25/10 van 9 tot 12u. Deelname € 12/leden en € 17/niet-leden te storten op reknr. 750-9337936-01 van NP Rupelstreek, Niel met vermelding "paddestoelencursus" + telefoonnummer.

Info en inschrijven: afd. Rupelstreek en afd. Klein-Brabant, Erik De Keersmaecker: 03/887.13.72, erik.dk@skynet.be.

Vrijdag 3 oktober 2003

Givry en Argonne (FR)

Paddestoelenweekend in de Argonne van 3 tot 5 oktober, start om 11u (3/10) Espace Vacances "Le Val d'Ante", rue du Général Lederc 13-15, Givry en Argonne. Persoonlijk gerief, loep, paddestoelengidsen. Einde rond 15u30 (5/10). Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname € 120.

Info en inschrijven: afd. Zuidrand Antwerpen, Catherine Vandercruyssen: 03/288.81.07, cvdx@pandora.be.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

Zaterdag 13 september 2003

Munte (Merelbeke)

Paddestoelenwandeling in het Bruinbos, start om 9u30 Bosstraat, Munte. Einde rond 12u. Honden niet toegelaten.

Info: afd. Gent, Eric Van Renterghem: 09/230.82.68, eric.van.renterghem@pandora.be.

Zondag 14 september 2003

Ardennen

Bustocht naar de Ardennen op zoek naar paddestoelen, start om 8u Sint-Pietersplein, Gent. Laarzen of waterdicht schoeisel, picknick. Einde rond 19u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname door storting van € 15/volwassenen en € 10/kinderen tussen 6 en 14 jaar op rekening 890-4340659-37 met vermelding "Bus Ardennen".

Info: afd. Gent, Eric Van Renterghem: 09/230.82.68, eric.van.renterghem@pandora.be.

Vrijdag 19 september 2003

Wetteren

Cursus Paddestoelen. Theorie: 19/9 en 26/9, start om 20u Cafeteria Serviceflats Scheldezicht, Wegvoeringstraat 57, Wetteren. Praktijk: 28/9 en 26/10. Deelname € 20/leden en € 37,50/niet-leden (lidmaatschap inbegrepen) te storten op rekening 001-1264471-55 van NP Scheldeland (voor 10/9).

Info en inschrijven: afd. Scheldeland, Antoon Blondeel: 09/369.33.42 0477/32.16.78.

Zondag 21 september 2003

Gent

Paddestoelenwandeeling in de Groene Vallei, start om 11u Jan van Hembysebolwerk, tussen Leiekaai en Nieuwe Wandeling, Gent. Einde rond 13u. O.V.: trolley 3 en tram 40. Achteraf aperitief met gebakken champignons.

Info: afd. Gent, Daniël Danhieux: 09/228.06.12, daniel.danhieux@pi.be.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

Woensdag 3 september 2003

Sint-Denijs

Paddestoelenwandeling in het bos van Grandval, start om 13u20 kerk van Kooigem. Einde rond 16u30.

Info: Mycologia Zuid-West-Vlaanderen, Christine Hanssens: 056/21.23.13.

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

Woensdag 1 oktober 2003

Herent

Cursus Paddestoelen. Theorie: 1/10, 8/10 en 15/10, start om 20u gemeentehuis Wilselsesteenweg, CC De Wildeman, lokaal De Klas, Herent. Praktijk: 18/10 van 10 tot 13u. Deelname € 15/leden en € 25/niet-leden (incl. syllabus) te storten op rekening 000-0799833-68 van Luyten-Bollion, Winksele met vermelding "paddestoelencursus" + naam en lidnummer. Niet-leden die wensen lid te worden van NP krijgen € 10 terugbetaald. I.s.m. ZWAM en CC De Wildeman.

Info en inschrijven: afd. Herent, Patrick Luyten: 016/48.99.96, patrick.luyten@pandora.be.

Vrijdag 10 oktober 2003

Argonne

Paddestoelenweekend van 10 tot 12 oktober.

Info en inschrijven: afd. Beersel, Pierre Kestemont: 02/377.52.10, pierre.kestemont@belgacom.net.

Infonamiddagen paddestoelenproject 2003

Roosmarijn Steeman

Nog steeds zijn interessante bosgebieden in Vlaams-Brabant te weinig onderzocht. Voor een aantal uurhokken beschikken we zelfs niet over waarnemingen van de meest algemene en opvallende soorten. Bij excursies vorig jaar in niet of weinig bezochte gebieden werden vaak zeer interessante vondsten gedaan. Redenen temeer dus om dit najaar weer op pad te gaan. Voor vrijwilligers die reeds meededen of nieuwe geïnteresseerden organiseren we twee infonamiddagen. Deze infonamiddag zal bestaan uit een korte uitleg over het project en de aanduiding van de zwarte gaten, gevolgd door een excursie in de omgeving.

Schrijf alvast in jullie agenda:

Oost-Brabant: Zaterdag 30 augustus
14 u 00: excursie Kesselberg - afspraakplaats parking Koningstraat (Kessel-Lo)
17 u 00: info rond het paddestoelenproject - zaal de Curve, Baron August De Becker Remy-plein 27, 3010 Kessel-Lo

West-Brabant: Zondag 31 augustus - 14 u 00 in vormingscentrum Destelheide, Destelheidestraat 66, Dworp

Meer informatie is te verkrijgen bij Roosmarijn Steeman.

Een uitgave van
Natuurpunt,
vereniging voor
natuur en
landschap
in Vlaanderen

